Enschede, 27 februari 2020

Aan alle gemeenteraden in den lande.

Betreft: Gezamenlijke landelijke actie gemeentebesturen om in te grijpen op de erosie van de gemeentebegroting veroorzaakt door het structureel korten op benodigde middelen, vanuit het Rijk aan gemeenten.

Geachte collegae,

Voor het 11e jaar op rij heeft de gemeente Enschede pijnlijke bezuinigingen op haar begroting moeten maken. Daarbij is de vraag gerezen welk fenomeen daaraan ten grondslag ligt.
We zijn derhalve als gemeentebestuur op zoek gegaan naar structurele "weeffouten" en/of causale verbanden die maken dat deze tekorten telkenmale terugkomen.
Saillant is daarbij dat we (zeker na de invoering van de drie transities in het sociale domein) zien dat structurele tekorten (ook bij "rijkere" gemeenten) nu een landelijke trend dreigen te worden.

Een van de meest voor de hand liggende oorzaken zijn de open einde regelingen in de WMO en Jeugdzorg.

Het is een feit dat de Rijksoverheid veel zaken "overgeheveld" heeft naar gemeenten, maar wél met significant (tot wel 30%) minder middelen die de gemeente ter beschikking krijgt ter oplossing van de uit te voeren taken. Als reden voert de Rijksoverheid aan, dat de gemeente dichterbij de zaken staat en daarmee haar taak efficiënter en effectiever kan uitvoeren.
Met de taakoverdracht van Rijk naar gemeenten is ook sprake van risico-overdracht omdat een gemeente hulpvragen niet kan weigeren. Gemeenten hebben, anders dan het Rijk, nauwelijks ruimte om eigen inkomsten (belastingen) te verhogen om die risico's op te vangen.

Los van de gevolgen van de taakoverdracht en risicoverschuiving in het sociaal domein zijn er ook voor het gemeentefonds 'oude stijl' maatregelen genomen die de financiële ruimte van gemeenten nog verder beperken. We noemen hier de in het regeerakkoord Rutte II opgenomen korting op apparaatskosten die werden gemotiveerd met de destijds bestaande plannen voor substantiële schaalvergroting van gemeenten. Al eerder was besloten om ook bezuinigingen in te boeken op het aantal raadsleden, een maatregel die eveneens vanaf 2015 doorwerkt in de beschikbare middelen van het gemeentefonds.

Al met al zien we de trend dat de beschikbare middelen van gemeenten steeds meer in de richting van het sociale domein schuiven (niet langer beïnvloedbaar door de Raad) en dat gaat ten koste van de alle andere gemeentelijke taken en daarmee de leefbaarheid voor de inwoners van een gemeente. Deze trend kan inmiddels niemand meer ontgaan.

De vraag is nu wat de gevolgen van de bezuinigingen van het Rijk zijn op gemeentelijke uitgaven en hoe dat de sociale cohesie tot in de haarvaten van de samenleving in je gemeente aantast.
Daarom heeft de Rekeningen Commissie van Enschede unaniem besloten om onafhankelijke analyse te laten maken naar het lokale bezuinigingsbeleid in de context van de bezuinigingen en taakoverdrachten van het Rijk die de gemeente raken.
Deze is uitgevoerd door onze vaste adviseur, Dr. Johan de Kruijf, verbonden aan de Radboud Universiteit Nijmegen.

De uitkomsten bewijzen eenduidig en onomstreden de stelling dat bezuinigingen en risico overdracht door het Rijk een zeer belangrijke rol spelen bij de zwakke financiële positie van de gemeente.

Om het Rijk te doordringen van de gevolgen van de opgelegde bezuinigingen willen wij zo veel mogelijk Gemeenteraden vragen de analyse ook te maken en de resultaten daarvan aan de minister van gecoördineerd BZK aan te bieden.

Wij vragen u dit model over uw begrotingen en rekeningen te leggen, om zo massaal en landelijk het bewijs te kunnen leveren dat dit korten vanuit het Rijk de oorzaak is van het ondergraven van de middelen die steeds minder ons ter beschikking staan voor de taken die de gemeente uitvoert om de sociale cohesie in stand te houden.

De minister van BZK heeft besloten de herziening van de verdeling van het gemeentefonds uit te stellen vanwege mogelijk ongewenste effecten, juist in het 'klassieke deel' van het gemeentefonds. Bovenstaande laat zien dat het niet alleen om herverdeling, maar ook om het totaal van de voor het 'klassieke deel' van het gemeentefonds beschikbare middelen gaat. Het onderwerp gemeentefonds staat nu volop in de schijnwerpers. Als er eenmaal een besluit over herverdeling van het gemeentefonds is genomen, dan is dat een besluit dat voor langere tijd niet meer aan verandering onderhevig zal zijn. Juist daarom is dit ook het moment om als gemeenten gezamenlijk een krachtig signaal over de knelpunten in het gemeentefonds af te geven!

In de bijlagen treft u de volgende zaken aan;
- het door Dr. De Kruijf ontwikkelde analyse model, bedoeld om over uw begrotingen en rekeningen heen te leggen, daarmee inzichtelijk makend hoe op grote schaal trendmatig verdringingseffecten ontstaan door risico-overdracht en bezuinigingen door het Rijk, die daarmee leiden tot de aantasting van de sociale cohesie van de maatschappij.
- "Handleiding analyse model gemeentefinanciën"
- voorbeeld motie, bedoeld om, indien nodig, uw College op te dragen bovengenoemde actie uit te voeren.

Wij verzoeken u, uw College te bewegen om dit onderzoek op uw begrotingen toe te passen, daarmee het overweldigende bewijs leverend dat er structureel snel door Den Haag ingegrepen dient te worden om erger verval van het publieke domein te voorkomen.

Zó kunnen wij de minister overtuigen dat, door de al opgelegde bezuinigingen en de oneven-wichtige risicoverdeling tussen Rijk en gemeenten, de beleidsruimte die gemeenten hebben om de sociale cohesie op lokaal niveau in stand te houden, ondermijnt.

Met dit bewijs kunnen wij, als gemeenteraden, partij overstijgend, de minister overtuigen dat hij geen andere keuze heeft, dan structureel toereikende middelen beschikbaar te stellen voor de klassieke taken van gemeenten in combinatie met een faire risicodeling tussen rijk en gemeenten waar het gaat om het sociaal domein, alles in het belang van alle inwoners van Nederland.

De minister zal dan inzien dat overschotten op de Rijksbegroting in wezen de rekening zijn, die betaald wordt door alle inwoners van Nederland die in haar directe omgeving de inspanningen van haar gemeente in het publieke domein, ziet afkalven of zelfs volledig ziet verdwijnen. Deze verschraling moet stoppen!

Zoudt u één contactpersoon aan willen wijzen, dit om een gemeenschappelijke gecoördineerde 'gang naar Den Haag' plaats te laten vinden, om zo maximale impact te bewerkstelligen.

Wij hopen op uw samenwerking.

De gehele gemeenteraad van Enschede,

namens deze
- Barry Overink, Raadslid BBE, Voorzitter Rekeningencommissie Enschede
- Joost Nijhuis, Raadslid VVD Enschede, lid Rekeningencommissie/initiatiefnemer

Contactpersonen:
- politiek: Joost Nijhuis – mail: j.nijhuis@enschede.nl
- ambtelijk: Ger Gankema – mail: g.gankema@enschede.nl

info@vreb.nl
KvK: 63375346

1 Verdringing gemeentelijke taken door sociaal domein

Met de decentralisatieoperatie uit 2015 is sprake van een substantiële risico-overdracht van Rijk naar gemeenten. Daarnaast zijn uitnames uit het gemeentefonds gedaan die verband houden met de nooit gerealiseerde opschaling tot 100.000+ gemeenten. In algemene zin is bekend dat met name de decentralisatie-operaties tot een nog grotere gemeentelijke afhankelijkheid van Rijksmiddelen hebben geleid, al is het maar omdat het aandeel van de gemeentelijke belastingen nog kleiner is geworden.

Willen we de vraag beantwoorden wat de gevolgen van decentralisaties en bezuinigingen zijn op de beschikbare middelen voor maatschappelijke taken (waaronder sociale cohesie en veiligheid), dan moeten op een andere manier de gemeentelijke begrotingen vergelijkbaar worden gemaakt. De analyses die in de begroting van het Gemeentefonds worden gemaakt zijn daar minder geschikt voor, met name omdat er geen correctie is voor het onregelmatig verloop van gemeentebegrotingen en -rekeningen. Hieronder staat zeer compact beschreven hoe wel tot een min of meer vergelijkbare analyse kan worden gekomen.

Om analyse mogelijk te maken vragen wij u om bijgevoegde spreadsheet in te vullen met financiële gegevens vanaf 2010. U kunt teruggrijpen op de CBS-informatie die u jaarlijks als gemeente moet aanleveren. Dat maakt dat u, wanneer u de gegevens heeft verzameld, in ongeveer 1-2 uur de basisinformatie over de loop van de tijd beschikbaar heeft. U kunt tot 2010 terug in de tijd, maar u kunt ook bijvoorbeeld starten bij 2015, het jaar van de decentralisaties. Verder terug in de tijd gaan biedt extra inzicht in verband met de doorwerking van de financiële crisis tussen ca 2008 en 2013.

Desgewenst kunt u op basis van toelichtingen in jaarrekeningen mee- en tegenvallers in de desbetreffende jaren langs dezelfde lijnen classificeren. Dat kan een bijdrage leveren aan een debat in uw gemeenteraad over de wijze waarop bezuinigingen al dan niet zijn en worden ingevuld.

U krijgt niet alleen zicht op verschuivingen tussen groepen begrotingsonderdelen, maar een belangrijke nevenvangst kan zijn dat u onverwachte bewegingen in de uitkering uit het gemeentefonds signaleert. Tussen 2010 en 2016 is de algemene uitkering uit het gemeentefonds stabiel gebleven op € 15,7 mld.[1] Signaleert u in de financiële gegevens een daling van de uitkering van het gemeentefonds, dan kan dat duiden op achterblijvende bevolkingsgroei en wellicht in de toekomst door relatief sterkere vergrijzing extra knelpunten in het sociaal domein.

Naast een gedetailleerde begrotings- en rekeningenanalyse kunt u met gegevens uit de gemeentelijke monitor sociaal domein en de gegevens over gemeentelijke financiën uit waarstaatjegemeente.nl een snel oordeel krijgen over uw relatieve positie ten opzichte van vergelijkbare gemeenten. Daarmee kunnen financiële cijfers in hun context worden geplaatst.

De resultaten van de analyse kunt u intern gebruiken om toekomstbestendigheid van uw gemeente te bediscussiëren maar vooral ook als instrument om politiek te laten zien dat de het

[1] De uitkering omvang van het gemeentefonds op rekeningbasis is om precies te zijn in 2016 € 30 mln lager dan in 2010, maar dat is marginaal.

huidige bekostigingsstelsel van gemeenten als gevolg van de open eindes in het sociaal domein een bedreiging is voor met name de maatschappelijke taken (cultuur, sport, onderwijs, veiligheid) in uw gemeente.

Bij deze handleiding zijn twee spreadsheets toegevoegd. Een met de naam 'ModelVoorbeeld' waarin een fictieve uitwerking van het gemiddelde van drie gemeenten is verwerkt. Daarnaast een lege spreadsheet 'ModelLeeg' waarin u uw eigen gegevens kunt verwerken.

Het hier ontwikkelde model staat ter beschikking van gemeenteraden en ambtelijke organisaties maar is uitdrukkelijk niet bedoeld voor commercieel gebruik. Maakt u in externe publicaties gebruik van dit model, dan graag met bronvermelding. Wanneer er vragen binnen de ambtelijke organisatie vragen zijn over het model of het gebruik daarvan, dan kunt u contact opnemen via info@vreb.nl. Inhoudelijke vragen naar aanleiding van de resultaten passen eerder in het debat tussen gemeenteraad en college.

2 Achtergrond

In 2015 schreef Van Ommeren over de forse afwijkingen tussen gemeentelijke begroting en rekening. Hij noemt een aantal oorzaken die over beleidsvelden heen gaan. Op hoofdlijnen blijken twee factoren – reserves en grondexploitatie – een belangrijk deel van de verschillen te verklaren[2]

In de analyses van het Rijk over gemeentefinanciën wordt de inzet van de reserves tot 'eigen middelen' gerekend alsof er sprake is van zelfstandig gegenereerde inkomsten. Dat is een onzuivere gang van zaken, de inzet van reserves is niet meer dan het opmaken van de spaarpot die de gemeente heeft opgebouwd. Inzet van gemeentelijke reserves is daarmee per definitie incidenteel omdat zonder opnieuw te sparen de middelen een keer op zijn.

Grondexploitaties zijn sterk afhankelijk van conjunctuur en ook van ruimtelijke besluitvorming. In principe moeten grondexploitaties kostendekkend zijn, maar op jaarbasis kunnen baten en lasten fors van elkaar afwijken. Gemeenten beheersen dat risico door eventuele 'winsten' en 'verliezen' op jaarbasis via een reserve grondbedrijf te egaliseren.

Als derde punt is aandacht nodig voor afvalstoffeninzameling en rioolbeheer. Ook dit zijn kostenposten die in principe kostendekkend aan de burger in rekening worden gebracht, zij het dat een enkele gemeente dat deels doet door een deel van de kosten via de OZB te verhalen. Maar het principe van kostendekking en eventueel sparen voor investeringen rioolbeheer is in de Nederlandse context vrij algemeen aanvaard.

Wanneer reserves, grondexploitaties en rioolbeheer en afvalinzameling uit begrotingen en rekening worden 'weggefilterd' ontstaat een min of meer vergelijkbaar beeld van de baten en lasten van gemeenten. Die baten en lasten noemen we hier 'beleidsmiddelen' omdat er politiek inhoudelijke sturing, zij het soms beperkt, op mogelijk is. Op grond van deze uitgangspunten is een analysemodel voor gemeentefinanciën ontwikkeld. Dat model is universeel, maar wel met de kanttekening dat voor een zinvolle vergelijking met andere gemeenten de indeling naar grootteklassen van gemeenten en baten en lasten per inwoner noodzakelijk blijven. Voor een

[2] Zie De Kruijf, 2018, Gemeentebegrotingen anders belicht in Adlasz voor de slimme gemeente, Almere: International Publishing & Sales.

interne analyse door de tijd kan het model zonder verdere bewerkingen worden toegepast. Tabel 1 geeft weer hoe uit de totale baten en lasten in de gemeentebegroting/-rekening de 'beleidsmiddelen' zijn afgeleid.

Tabel 1: Opbouw totaal gemeentelijke middelen

Omschrijving	**Karakter**
Totaal	
Onverdeeld resultaat	In jaarrekening gepresenteerd voordelig of nadelig saldo
Totaal	Netto zonder rekeningresultaat
-/- Mutatie reserves	Resultaatbestemming/spaarpot
Lasten voor bestemming	'Winst' in bedrijfsleven
-/- Grondexploitatie	Fluctuerende investering
-/- Afvalstoffen/Riool	Kostendekkend geoormerkt
Beleidsmiddelen	**Politiek beïnvloebaar**
Blok 'harde sector'	Verkeer, economie, ruimte excl. Grondexploitatie, middellange termijn beïnvloedbaar.
Blok 'sociaal domein'	Bijstand, Arbeidsparticipatie, Jeugdzorg, WMO en volksgezondheid: regelgedreven en vraaggestuurd.
Blok 'maatschappelijke taken'	Veiligheid, Cultuur & Sport, Onderwijs: veel lokale keuzes mogelijk.
Blok 'bestuur & financieel'	Eigen organisatie, burgerzaken, financieringslasten, belastingen

De 'beleidsmiddelen' van een gemeente zijn vervolgens nog op te splitsen op basis van risicoprofiel en beïnvloedbaarheid. Dat leidt tot 4 groepen beleidsmiddelen met elk eigen sturingskarakteristieken. Voor analyses van effecten op beschikbare middelen van een gemeente gaat het vervolgens vooral om het duiden in welke blokken van beleid mee- en tegenvallers ontstaan en waar en in welke mate middelen tussen de verschillende blokken beleidsmiddelen worden verschoven.

Omdat in BBV gemeenten de vrijheid is gelaten om de begroting op basis van eigen politieke voorkeuren in programma's in te delen is een rechtstreekse analyse vanuit de gemeentelijke documenten die naar de gemeenteraad gaan niet mogelijk. Gemeenten moeten voor statistische doeleinden informatie via het zogenaamde IV3/I4All concept aan het CBS aanleveren.[3] Bovendien is sinds 2016 vereist dat gemeenten in begroting en jaarrekening ook een specificatie van de begroting en jaarrekening naar de zogenaamde taakvelden (gelijk aan de CBS-informatie) opnemen. Die indeling staat aan de basis van het analysemodel. Met de introductie van de taakvelden en het afzonderlijk inzichtelijk moeten maken van 'overhead' is een volledig zuivere vergelijking tussen de gegevens voor 2016 en na 2016 niet mogelijk. Overhead is binnen de beleidsmiddelen opgenomen onder het blok bestuur en financiën, waar voor 2016 ook de functie 'bestuursondersteuning' onder viel. Gemeenten die feitelijk al veel kosten toerekenden aan de oude functie bestuursondersteuning zullen daarom waarschijnlijk relatief kleine verschillen zien

[3] Er zijn signalen dat de kwaliteit van IV3 informatie niet stabiel is en minder geschikt voor onderlinge vergelijkingen tussen gemeenten. Aangezien het in het hier gehanteerde model in gaat om trends binnen een gemeente, is onderlinge vergelijkbaarheid minder van belang. Het is wel mogelijk dat eventuele inconsistenties in de tijd in de IV3 verantwoording zichtbaar worden.

als gevolg van de introductie van het concept overhead. Ter illustratie: in Enschede werd in de jaarrekening 2016 € 57 mln op de functie bestuursondersteuning verantwoord en in de jaarrekening 2018 € 62 mln op overhead. Een dergelijk verschil is op het geheel van de beleidsmiddelen van ongeveer € 650 mln zodanig klein dat het de analyse niet wezenlijk beïnvloedt. Zijn de verschillen in uw gemeente tussen bestuursondersteuning en overhead relatief groot, dan kan het zinnig zijn om een historische analyse op te knippen in een deel voor 2016 en een deel na 2016. Verder geldt dat na 2016 de specificatie van de bijdrage voor de 3D-operatie in de statistische informatie is verdwenen en dat het Gemeentefonds zelf ook geen zichtbare verdeling van 3D-middelen en klassieke middelen kent. Waar nodig kunt u aan de hand van de verdeelmodellen een reconstructie maken van de 'klassieke' gemeentefonds middelen. Voor een analyse van de besteding van beschikbare middelen over de vier blokken beleidsmiddelen is dat niet zondermeer noodzakelijk. In tabel 2 is het verband gelegd tussen de bouwstenen voor de analyse van de begroting en rekening en de corresponderende (hoofd)functies/taakvelden die in de statistische informatie benodigd zijn.

Tabel 2: Opbouw totaal gemeentelijke middelen en bijbehorende functies/taakvelden

Omschrijving	**Omschrijving**	**(hoofd)functie [tm 2016]**	**Taakvelden [Vanaf 2017]**
Totaal			
Onverdeeld resultaat		970	0.11
Totaal			
-/- Mutatie reserves		980+981	0.10
Lasten voor bestemming			
-/- Grondexploitatie		830	3.2 + 8.2
-/- Afvalstoffen/Riool		721+ 722+725-728	7.2 + 7.3 (helemaal zuiver: + toegerekende overhead zoals in par. Lokale heffingen vermeld)
Beleidsmiddelen			
Blok 'harde sector'	Verkeer, economie, ruimte excl. Grondexploitatie.	2xx Baten 215 Parkeren bij Financiën/Belastingen 3xx 723+724+732 810-823	2xx 3.1 + 3.3 + 3.4 7.4+7.5 8.1+8.3
Blok 'sociaal domein'	Inkomen & Arbeid deel: Bijstand, Arbeidsparticipatie. Zorgdeel: Jeugdzorg, WMO en volksgezondheid.	6xx 71x I&A: 610-614+623 Zorg: 620-622+630-687+71x	6.x 7.1 I&A: 6.3-6.5 Zorg: 6.1 + 6.2 + 6.6x-6.8x+ 7.1
Blok 'maatschappelijke taken'	Veiligheid, Cultuur & Sport, Onderwijs: veel lokale keuzes mogelijk.	1xx 4xx 5xx	1.x 4.x 5.x
Blok 'bestuur & financieel'	Eigen organisatie, burgerzaken, financieringslasten	Bestuur: 0xx Overhead: n.v.t.	Bestuur: 0.1 + 0.2 Overhead:

		Financiën: 911-960 Alleen baten: 215 Parkeerbelasting	0.4 (evt. in mindering overhead riool/afval) Financiën: 0.2 0.5 +0.6x + 0.7-0.9

Een tweede analyse-instrument dat u kunt gebruiken heeft betrekking op het beroep op voorzieningen sociaal domein in relatie tot bevolkingsontwikkeling en de financiële kengetallen.

Op de website waarstaatjegemeente.nl is informatie te vinden over het beroep op voorzieningen in het sociaal domein per gemeente en naar grootteklassen van gemeenten. Met die informatie kunt u bepalen of u relatief sterk of zwak scoort op het beroep op sociale voorzieningen. Uitgangspunt daarbij is dat wanneer u 10% meer gebruik van voorzieningen heeft dan de gemeenten in uw referentiegroep u er op dat specifieke kengetal slecht voor staat. Scoort u op 10 of meer van de kengetallen slecht, dan behoort u tot de gemeenten met grote gevoeligheid voor beroep op het sociaal domein. Omgekeerd: als u 10% minder gebruik van voorzieningen heeft en op tenminste 5 kengetallen beter scoort dan behoort u tot de groep gemeenten met een relatief kleine gevoeligheid voor beroep op het sociaal domein. U kunt die gegevens vervolgens combineren met de scores op de kengetallen belastingdruk, schuldquote (ongecorrigeerd) en solvabiliteit en met de bevolkingsontwikkeling in uw gemeente ten opzichte van de landelijke ontwikkeling respectievelijk de bevolkingsgroei in de referentiegroep gemeenten. Achterblijvende bevolkingsgroei raakt uw relatieve positie in de uitkering van het gemeentefonds, en leidt tot relatief snellere vergrijzing en daarmee ook een potentieel risico voor een beroep op met name het WMO-deel van de zorgbudgetten van uw gemeente. Scoort u laag op solvabiliteit, hoog op schuldquote en hoog op belastingdruk, dan is er financieel weinig ruimte meer om nog tegenvallers op te vangen en neemt uw kwetsbaarheid verder toe.

3 Concrete invulinstructies

Als u de benodigde informatie heeft verzameld, dan zou het verwerken van de informatie inclusief een plausibiliteitstoets niet meer dan 1 à 2 uur moeten kosten. Voor de beoordeling van de informatie neemt u de tijd die u nodig acht.

De uitkomsten van de ingevulde werkbladen worden in een vaste set van grafieken in werkblad ‘0. Grafieken’ weergegeven. Die kunt u gebruiken voor verdere analyse. De cijfers hiervoor zin verzameld in het werkblad ‘0. Infoset’

De aangeboden spreadsheet is opgebouwd uit 12 werkbladen, waarvan u er 5 actief kunt vullen met financiële gegevens. De werkbladen ‘1a. 2010’; ‘1b. 2011-2014’, ‘1c. 2015-2016’ en ‘1d. 2017-2023’ zijn qua opzet gelijk maar verschillen omdat in de onderscheiden periodes sprake was van verschillen in de in IV3 gebruikte functies/taakvelden. Om het verwerken van gegevens te vergemakkelijken is ervoor gekozen om de vier verschillende indelingen in stand te houden. U kunt dan uit uw IV3-periode 1 en IV3 periode 5 informatie rechtstreeks de kolom ‘Totaal functies’ uit de verdelingsmatrix ‘lasten’ respectievelijk ‘baten’ vanaf regel 4 tot en met de regel ‘totaal generaal’ in de verschillende werkbladen invullen. ‘B-lasten’ staat voor lasten zoals vermeld in de begroting, ‘R-lasten’ voor de jaarrekening. In principe kunt u dat doen tot en met de meerjarenbegroting 2020-2023 als u dat zou willen. De basis is evenwel gelegd bij de begrotingen en jaarrekeningen 2010 tot en met 2018.

Naast een analyse van baten en lasten is inzicht in het verloop van reserves en het per saldo onttrekken of toevoegen aan reserves relevante informatie. Verder kunnen investeringsvolumes een indicatie voor druk op financiële middelen zijn. Ook hier geldt dat IV3 informatie in de loop van de tijd anders is opgebouwd. Vandaar het werkblad '2. Res&Invest de gegevens in drie blokken uitvraagt Voor de investeringsvolumes is geen IV3 informatie beschikbaar. In de analyse is gebruik gemaakt van de meerjaren-investeringsramingen in de begroting waarbij geraamde investeringsvolumes voor 'economisch nut, maatschappelijk nut en economisch nut/heffingen' zijn opgeteld. Door de cijfers voor alle jaren op te nemen is terug te vinden of het voor 4 jaar geplande investeringsvolume stabiel blijft in de tijd of niet. Voor de rekeningcijfers is gebruik gemaakt van de gegevens over nieuwe investeringen in het boekjaar in Materiële vaste activa'. De invulvelden wijzen zich hier verder vanzelf.

Als laatste financiële pagina is werkblad '5. LaatstgeAutBegr' opgenomen. Hier kunt u indien gewenst informatie kwijt over het totaal van baten en lasten volgens de laatst vastgestelde begroting [in de samenvattende werkbladen: LgAB]: het referentiepunt waar u de afwijkingen in de jaarrekening tegen afzet. Hier gaat het om totalen van baten en lasten en de toevoegingen en onttrekkingen van de reserves. De toegevoegde waarde van de informatie in dit werkblad zit er in dat u zichtbaar maakt of en hoeveel die tussentijdse begroting afwijkt van de oorspronkelijke begroting en de realisatie en welke rol de inzet van reserves daarbij heeft gespeeld. Hier valt u terug op de gegevens in de jaarrekening en niet op IV3-gegevens.

De ervaring leert dat IV3-informatie niet altijd foutloos is. Aandachtspunten zijn in ieder geval de volgende:

1. Uitgangspunt in de spreadsheet is dat alle getallen als absoluut (dus positief getal) worden ingevuld. In een enkel geval kan het zijn dat er sprake is van een negatieve correctie op baten. Als dat zo is vult u een negatief getal in. De kern is: getallen zonder 'min-teken'.
2. In IV3 periode 5 kan het resultaat van de rekening zoals aan de gemeenteraad voorgelegd al via mutaties van reserves zijn verwerkt. Het resultaat is dan niet meer zichtbaar op functie 990 respectievelijk taakveld 0.11. In de regel 139 van alle werkbladen is de ruimte gemaakt om daarvoor te corrigeren. Bij een nadelig rekeningresultaat komt dan op regel 139 onder 20xxR-Baten het desbetreffende nadelig saldo te staan. U vult altijd een positief getal in. Bij een voordelig rekeningresultaat vult u een positief getal in op regel 139 onder 20xxR-Lasten.
3. Soms komt het voor dat op functie 970 een bedrag is vermeld dat niet is meegenomen in de totaaltelling van de hoofdfunctie 9. Vergelijk daarom de totaaltelling van alle functies binnen hoofdfunctie 9 met de totaaltelling van die hoofdfunctie. Als er een verschil is,dan is dat hoogstwaarschijnlijk te wijten aan de functie 970. U verwijdert dan op de regel van functie 970 het vermelde bedrag omdat het voor de analyse irrelevant is. Vanaf 2017 is met de introductie van de taakvelden dit probleem verdwenen.
4. Kleine afrondingsverschillen kunnen ontstaan, maar ook bij de rekening moet de rekening van baten en lasten uiteindelijk in evenwicht zijn. Doe desnoods ook een plausibiliteitscontrole op de totaalbedragen uit IV3 met de cijfers zoals in de gepubliceerde programmabegroting/-rekening zijn opgenomen. Als daar grote afwijkingen tussen bestaan, dan is de eerste stap in de analyses of er sprake is van een verschil in de toevoegingen/onttrekkingen aan reserves. Mocht het verschil daardoor zijn ontstaan en het saldo van baten en lasten zoals aan de gemeenteraad gepresenteerd is correct, dan kunt u het verschil in de reserves in principe negeren.

Naast controle op de plausibiliteit van cijfers zijn er nog twee andere aandachtspunten:

1. Met de introductie van 'overhead' (taakveld 0.4) zijn de toegerekende indirecte kosten afgezonderd van de inhoudelijke taken. Voor de analyse is dat relevant bij de kostendekkende taakvelden 'Riolering' en 'Afval'. In de paragraaf lokale heffingen heeft u inzicht verschaft in de toegerekende overhead voor deze taakvelden. U kunt die toegerekende overhead op de regels 140 en 141 in werkblad '6. 2017-2023' vermelden zodat correctie plaatsvindt.
2. Overhead maakt vergelijking tussen de periode 2010 tm 2016 en 2017 en verder in algemene zin moeilijker. Wellicht heeft u in de periode tm 2016 veel van wat vanaf 2017 als overhead is gedefinieerd ondergebracht in de functie '002 Bestuursondersteuning'. In de grafische weergaven '0. Grafisch' is een figuur opgenomen waarin de bedragen van '002 Bestuursondersteuning' en '0.4 Overhead' zijn opgeteld. U kunt dan afleiden of het verschil in de oude (voor 2017) en nieuwe (vanaf 2017) situatie echt tot een materiële wijziging ten opzichte van uw totale begroting/rekening zou leiden. De werkhypothese is dat de verschillen niet al te groot zijn.

De werkbladen '1. TotaalRek' en '2. TotaalRes' bevatten geordende samenvattingen van de ingevoerde gegevens en dienen als basis voor de grafische weergave in werkblad '0. Grafisch'. Desgewenst u de gegevens ook omzetten naar een figuur in een presentatie.

In werkblad '3. CBS-Bevolking zijn de CBS-gegevens over bevolkingsontwikkeling opgenomen. Voor de 100.000+ gemeenten zijn daarbij alle herindelingen tot en met 2017 verwerkt en de indexcijfers bevolkingsgroei ook opgenomen. Voor de overige gemeenten kunt u vanaf regel 73 op alfabetische volgorde alle gemeenten vanaf 1995 opzoeken en die zodanig ordenen dat u vanaf 1995 het vergelijkende bevolkingsaantal voor de huidige gemeente-omvang kunt vaststellen. Als voorbeeld kunt u de combinatie van de gemeente Westland (nr 29, regel 48 e.v.) gebruiken.

In werkblad '4.wsjg' staat een reeks kengetallen over het gebruik van voorzieningen sociaal domein en enkele financiële kengetallen. Via de website waarstaatjegemeente.nl kunt u voor uw eigen gemeente bij de monitor sociaal domein en financiën gemeenten de benoemde gegevens opzoeken en invullen in kolom B. Door de code van gemeentegrootteklasse juist in te vullen (zie regel 5 in het werkblad) worden de resultaten van uw gemeente vergeleken met die van de referentiegroep en ziet u direct of u het veel slechter (10 of meer afwijkingen negatief) of beter (5 of meer afwijkingen positief) doet dan gemeenten in dezelfde grootteklasse.

4 Inhoudelijke aandachtspunten bij de beoordeling

4.1 Gemeentefonds

Tot en met 2016 werd de algemene uitkering uit het gemeentefonds nog afgesplitst van de uitkeringen t.b.v. het sociaal domein. Daarna is dat niet meer het geval. Uit de jaarrekeningen van het gemeentefonds is af te leiden dat in 2010 € 15,725 mld werd uitgekeerd en in 2016 € 15,695 mld. Een te verwaarlozen verschil. Dat betekent in principe dat u in 2010 ongeveer even veel middelen uit het gemeentefonds zou moeten ontvangen als in 2016. Maar hier speelt de factor bevolkingsgroei een rol. In de genoemde periode steeg de bevolking in heel Nederland met ongeveer 2,4%. De grote steden (100-300k+) groeiden met ruim 4%. Dat werkt niet 1 op 1 door in

de uitkering Gemeentefonds, maar als u signaleert dat u in 2016 een duidelijk uitkering uit het gemeentefonds kreeg dan in 2010, dan is dat een indicatie voor knelpunten bij de bevolkingsontwikkeling. Die knelpunten kunnen door relatieve vergrijzing in de toekomst doorwerken in de uitgaven voor het sociaal domein.

4.2 Reserves

De twee grafieken over reserves geven ten eerste een beeld of per saldo op jaarbasis is gespaard of geld aan de reserves is onttrokken. Hier kunnen de gegevens over de laatst vastgestelde begroting inzicht geven op de vraag of knelpunten vooral door inzet reserves zouden moeten zijn opgelost of dat andere oplossingen (lees: bezuinigingen) zijn ingezet. Het overzicht van het totale bedrag aan reserves geeft een beeld hoeveel een gemeente de afgelopen jaren heeft ingeteerd of juist heeft gespaard.

4.3 Sociaal domein: bijstand/WSW

De sinds 2015 ingezette beleidslijn om de WSW oude stijl te sluiten zou zichtbaar moeten zijn in de cijfers via lagere lasten. Aandachtspunt is wel of de gemeente de lasten ook daadwerkelijk op de juiste functie heeft geboekt wanneer er in de praktijk sprake is van een gemeenschappelijke regeling waarbinnen de WSW taken zijn belegd. Bij de bijstand zouden tegenvallers in de jaren 2010-2014 in de lijn der verwachtingen liggen gelet op de crisis en zou daling van lasten vanaf ongeveer 2016 zichtbaar moeten worden.

4.4 Sociaal Domein overig

Hier wordt het effect van de decentralisaties zichtbaar alsmede de kwaliteit van de ramingen aan het begin van het jaar. Onderuitputting in 2015 zou vanwege aanloopproblemen denkbaar zijn. In latere jaren zou onderuitputting of op strakke sturing of op pessimistisch ramen kunnen duiden.

4.5 Saldo Rekening

Met de lijn wordt het feitelijk gerealiseerde saldo van de rekening weergegeven. De kolommen laten zien hoe de verdeling tussen het saldo beleidsmiddelen en het saldo overige middelen is. Met name grote afwijkingen bij beleidsmiddelen verdienen nadere analyse.

Bijlage: Model verschillenanalyse

Op jaarbasis kunt u de belangrijkste afwijkingen van de rekening ten opzichte van de (laatst vastgestelde) begroting in kaart brengen. Het gaat dan niet zozeer om alle afwijkingen, maar eerder de majeure posten die bestuurlijk aandacht verdienen. Door de verschillen die zijn benoemd per blok te classificeren krijgt u een beeld van de beleidsgebieden waar de belangrijkste mutaties plaatsvinden. Schematisch ziet dat er als volgt uit:

Tabel 3: Overzicht belangrijkste mee- en tegenvallers ten opzichte van begroting in de jaarrekening

Jaarrekening	Sociaal	Fysiek	Maatschappelijk	Bestuur & Financiën	Reserves	GREX
2010						
2011						
....						
2018						
totalen						

Per veld vult u een totaalbedrag in waarin het saldo van mee en tegenvallers is vermeld voor het desbetreffende beleidsgebied in dat jaar.

MOTIE ‘stop de begrotingserosie als gevolg van de decentralisaties’

Constaterende dat:

- Het Rijk significant (tot wel 30%) minder middelen aan de gemeenten heeft beschikbaar gesteld ter uitvoering van de gedecentraliseerde taken in het sociaal domein;
- Gemeenten de wettelijke hulpvragen in het sociaal domein niet mogen weigeren;
- Het Rijk via een korting op het gemeentefonds voor schaalvergroting bij gemeenten (‘opschalingskorting’) tevens 1 miljard euro uit het gemeentefonds heeft genomen, maar de plannen voor onderliggende opschaling (nog) niet zijn gerealiseerd;
- Gemeenten in tegenstelling tot het Rijk nauwelijks ruimte hebben om eigen inkomsten te genereren of te verhogen;
- Gemeenten in tegenstelling tot het Rijk structureel sluitende begrotingen moeten voeren;

Gegeven dat:

- In het Europees Handvest inzake lokale autonomie is vastgelegd dat lokale autoriteiten moeten kunnen beschikken over op democratische wijze tot stand gekomen besluitvormende organen, die in hoge mate autonoom zijn met betrekking tot hun bevoegdheden, de wijze waarop deze bevoegdheden worden uitgeoefend en de financiën die voor deze uitoefening vereist zijn;
- In art 9 van dit verdrag bepalingen zijn opgenomen over financiën, waarover in lid 2 staat: ‘De financiële middelen van de lokale autoriteiten dienen evenredig te zijn aan de bevoegdheden zoals die zijn vastgelegd in de grondwet of de wet’;
- In art 124 van onze Grondwet de lokale autonomie van gemeenten is verankerd;
- In art 108 van de Gemeentewet dit nader is uitgewerkt, onder andere in het lid 3 waarin is bepaald dat kosten verbonden aan gemeentelijke uitvoering van overige dan autonome taken door het Rijk aangewezen of opgelegd, ook door het Rijk aan gemeenten worden vergoed.
- Dit de autonomie van gemeenten als hierboven op een gevaarlijk laag peil heeft gebracht en wellicht alreeds voorbij het minimum heeft uitgehold;

Overwegende dat:

Overwegende dat:

- De decentralisaties in het sociaal domein vooral ook een risico-overdracht vormen en het Rijk met de decentralisaties deze risico-overdracht naar gemeenten zonder achtervang heeft gerealiseerd;
- Onafhankelijk onderzoek eenduidig en onomstreden uitwijst dat de door het Rijk ingeboekte bezuinigingen én risico-overdrachten naar gemeenten de belangrijkste verklaring geven voor de forse en snel toenemende verzwakking van de financiële positie van gemeenten;
- Gemeenten in de afgelopen jaren de tekorten in het sociaal domein overwegend incidenteel afdekken, en daarbij steeds meer hun (voor hun toekomst essentiële) reserves leeg moeten eten;
- Het structurele karakter van de oplopende tekorten in de zorg vroeg of laat leidt tot zware 'erosie' binnen de gemeentebegrotingen;
- Het perspectief op afname van de tekorten in het sociaal domein in vele gemeenten ontbreekt en eerder verslechtert door gedetailleerde landelijke regelgeving zoals het abonnementstarief**;**
- In structureel opzicht de diverse maatschappelijke functies in de gemeentelijke autonomie worden getroffen door bezuinigingen (cultuur, sport, veiligheid, leefbaarheid, enz);
- Hiermee tal van lokale basisvoorzieningen weg (dreigen te) vallen, die in belangrijke mate ook essentieel zijn ter preventie van gebruik van sociale voorzieningen en gemeentelijke zorg;
- Dat er sprake is van een structurele 'weeffout', die de sociale cohesie binnen een gemeente aantast tot in de haarvaten van de samenleving, doordat er noodgedwongen steeds minder middelen nog ter beschikking staan voor het publieke domein;
- Gemeenten alleen aan de hand van bewijslast - gemeente-breed verzameld - richting het kabinet, deze structurele 'weeffout' onweerlegbaar aan kunnen tonen.

Roept het college op:

- unaniem bovenstaand initiatief te ondersteunen, om het analyse instrument, als door dr. J. de Kruijf ontwikkeld en door de gemeente Enschede gebruikt, ook door onze eigen gemeente te gebruiken, zodat er een overweldigend bewijs aan de minister overhandigd kan worden die de overwegingen steunen

vel 1/3

Gemeenteraad Enschede

Groep Versteeg

in te vullen door raadsgriffier	
motie nummer:	2
datum indiening raad:	10 FEB 2020
indiener:	Nijhuis / VVD
agendapunt:	2 / org.
datum beraadslaging:	10/2
uitslag stemming:	36 voor 0 tegen
dagtekening:	Aangenomen

Motie: Stop de begrotingserosie als gevolg van de decentralisaties
Corsanummer:

De raad van de gemeente Enschede, gehoord de beraadslagingen over:

De actuele motie "Stop de begrotingserosie als gevolg van de decentralisaties"

Constaterende dat:

- Het Rijk significant (tot wel 30%) minder middelen aan de gemeenten heeft beschikbaar gesteld ter uitvoering van de gedecentraliseerde taken in het sociaal domein;
- Gemeenten de wettelijke hulpvragen in het sociaal domein niet mogen weigeren;
- Het Rijk via een korting op het gemeentefonds voor schaalvergroting bij gemeenten ('opschalingskorting') tevens 1 miljard euro uit het gemeentefonds heeft genomen, maar de plannen voor onderliggende opschaling (nog) niet zijn gerealiseerd;
- Gemeenten in tegenstelling tot het Rijk nauwelijks ruimte hebben om eigen inkomsten te genereren of te verhogen;
- Gemeenten in tegenstelling tot het Rijk structureel sluitende begrotingen moeten voeren;
- de rekeningencommissie van de gemeente Enschede naar aanleiding van bovenstaande punten een analyse laten maken van de gevolgen daarvan voor haar P&C cyclus en begroting, wat heeft geresulteerd in het rapport **"Inventarisatie 10 jaar Bezuinigingsbeleid".**

Gegeven dat:

- In het Europees Handvest inzake lokale autonomie is vastgelegd dat lokale autoriteiten moeten kunnen beschikken over op democratische wijze tot stand gekomen besluitvormende organen, die in hoge mate autonoom zijn met betrekking tot hun bevoegdheden, de wijze waarop deze bevoegdheden worden uitgeoefend en de financiën die voor deze uitoefening vereist zijn;
- In art 9 van dit verdrag bepalingen zijn opgenomen over financiën, waarover in lid 2 staat: 'De financiële middelen van de lokale autoriteiten dienen evenredig te zijn aan de bevoegdheden zoals die zijn vastgelegd in de grondwet of de wet';
- In art 124 van onze Grondwet de lokale autonomie van gemeenten is verankerd;
- In art 108 van de Gemeentewet dit nader is uitgewerkt, onder andere in het lid 3 waarin is bepaald dat kosten verbonden aan gemeentelijke uitvoering van overige dan autonome taken door het Rijk aangewezen of opgelegd, ook door het Rijk aan gemeenten worden vergoed.
- Dit de autonomie van gemeenten als hierboven op een gevaarlijk laag peil heeft gebracht en wellicht alreeds voorbij het minimum heeft uitgehold;

Aldus vastgesteld door
de gemeenteraad van Enschede
in zijn vergadering van 10/2

De griffier,

Vervolgvel 2/3
motie (2) 10/2

Overwegende dat:

Overwegende dat:

- De decentralisaties in het sociaal domein vooral ook een risico-overdracht vormen en het Rijk met de decentralisaties deze risico-overdracht naar gemeenten zonder achtervang heeft gerealiseerd;
- Onafhankelijk onderzoek eenduidig en onomstreden uitwijst dat de door het Rijk ingeboekte bezuinigingen én risico-overdrachten naar gemeenten de belangrijkste verklaring geven voor de forse en snel toenemende verzwakking van de financiële positie van gemeenten;
- Gemeenten in de afgelopen jaren de tekorten in het sociaal domein overwegend incidenteel afdekken, en daarbij steeds meer hun (voor hun toekomst essentiële) reserves leeg moeten eten;
- Het structurele karakter van de oplopende tekorten in de zorg vroeg of laat leidt tot zware 'erosie' binnen de gemeentebegrotingen;
- Het perspectief op afname van de tekorten in het sociaal domein in vele gemeenten ontbreekt en eerder verslechtert door gedetailleerde landelijke regelgeving zoals het abonnementstarief;
- In structureel opzicht de diverse maatschappelijke functies in de gemeentelijke autonomie worden getroffen door bezuinigingen (cultuur, sport, veiligheid, leefbaarheid, enz);
- Hiermee tal van lokale basisvoorzieningen weg (dreigen te) vallen, die in belangrijke mate ook essentieel zijn ter preventie van gebruik van sociale voorzieningen en gemeentelijke zorg;
- Dat er sprake is van een structurele 'weeffout', die de sociale cohesie binnen een gemeente aantast tot in de haarvaten van de samenleving, doordat er noodgedwongen steeds minder middelen nog ter beschikking staan voor het publieke domein;
- Gemeenten alleen aan de hand van bewijslast - gemeente-breed verzameld - richting het kabinet, deze structurele 'weeffout' onweerlegbaar aan kunnen tonen.

Aldus vastgesteld door
de gemeenteraad van Enschede
in zijn vergadering van 10/2

~~De griffier,~~

vervolgvel 3/3

Roept het college op:

- Een reactie te geven op het rapport **"Inventarisatie 10 jaar Bezuinigingsbeleid".** dat is uitgevoerd op initiatief van de rekeningencommissie
- aan te geven welke elementen uit dit rapport bruikbaar zijn in haar (bestaande) inspanningen om bovenstaande constateringen en overwegingen aan te kaarten bij het kabinet;
- Het initiatief van de gemeenteraad van Enschede te ondersteunen om het analyse instrument, gebruikt voor dit rapport, aan te bieden aan gemeenteraden in Nederland
- Initiatief te nemen in VNG verband om gemeente-breed bewijslast aan de minister te overhandigen die bovengenoemde constateringen en overwegingen aantonen.

En gaat over tot de orde van de dag.

Naam & handtekening indiener:

T.H. Nijhuis

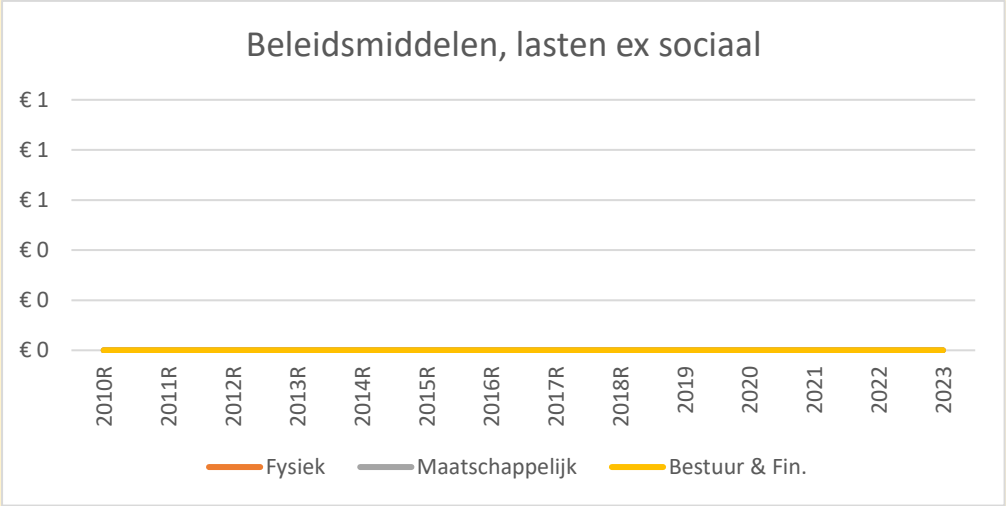
Aldus vastgesteld in de vergadering van: DATUM

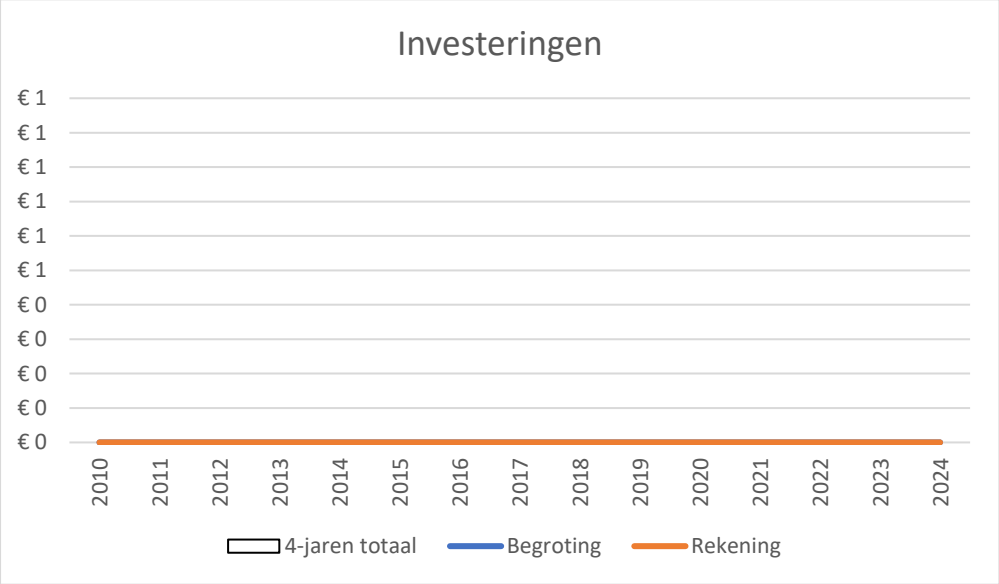
De griffier,

Aldus vastgesteld door
de gemeenteraad van Enschede
in zijn vergadering van 10 FEB 2020

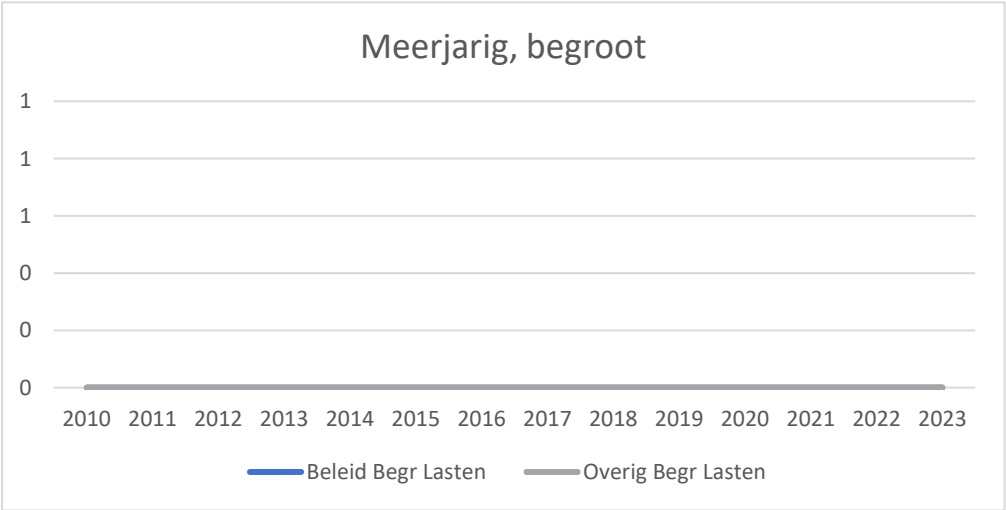
De griffier,

KERNGRAFIEKEN

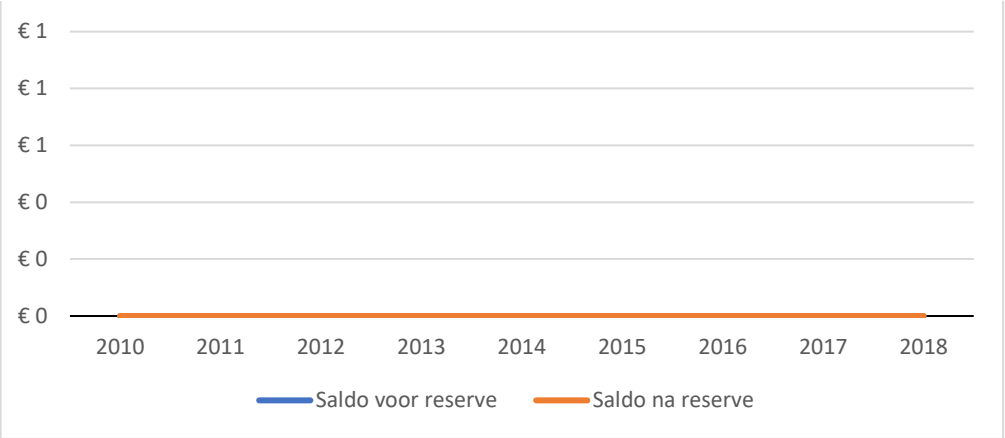

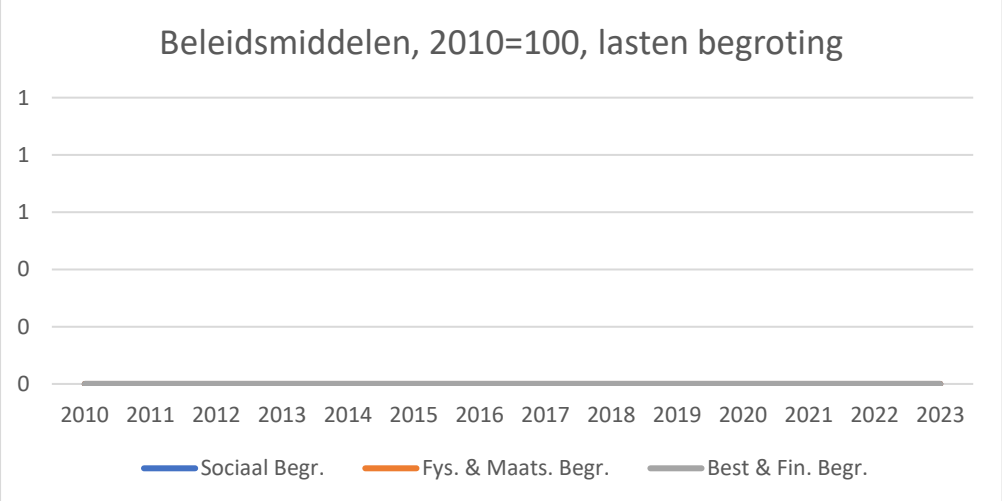
Overige grafieken

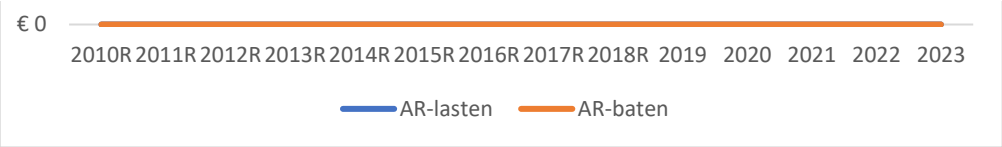

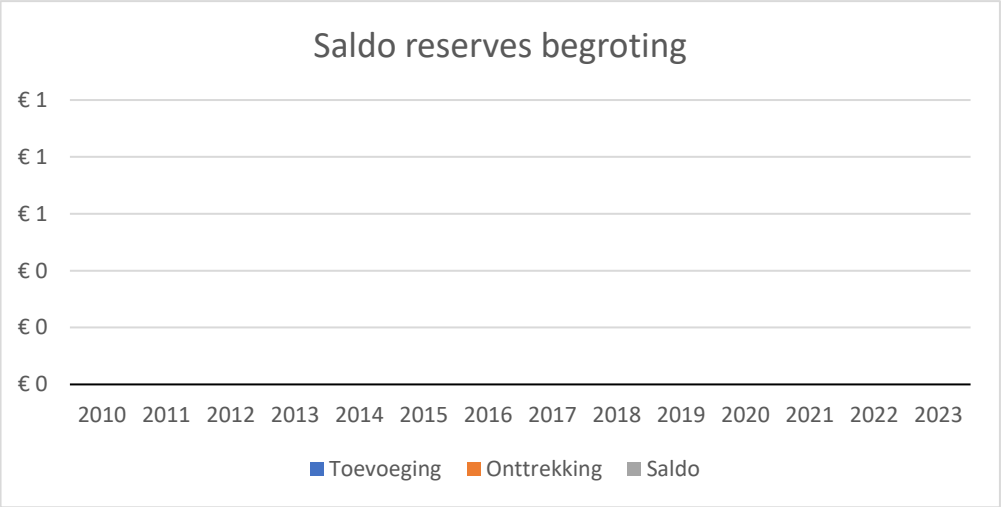

€ 1
€ 1
€ 1
€ 0
€ 0
€ 0
2010
2011
2012
2013
2014
2015
2016
2017
2018
Saldo voor reserve
Saldo na reserve

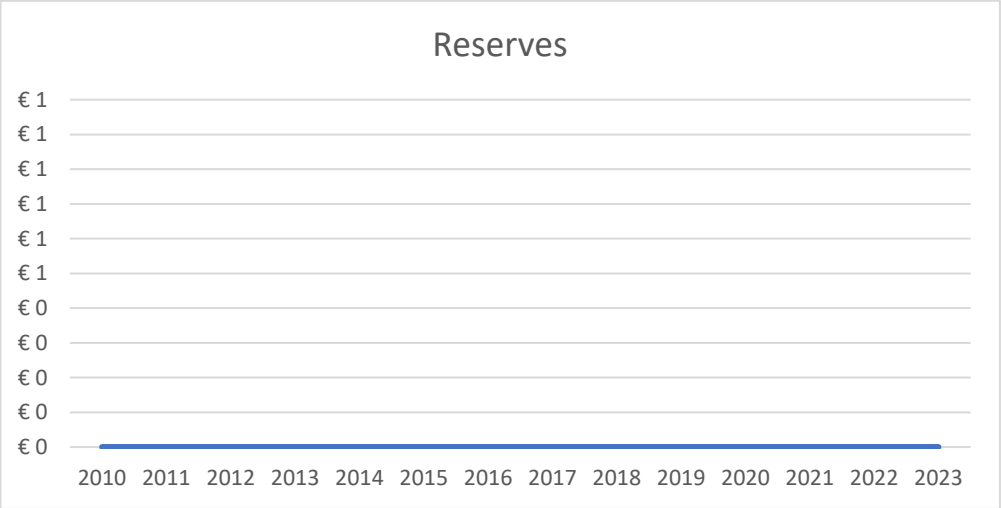

Beleidsmiddelen hoofdlijnen, lasten begroting
€ 1
€ 1
€ 1
€ 0
€ 0
€ 0
2010
2011
2012
2013
2014
2015
2016
2017
2018
2019
2020
2021
2022
2023
Sociaal Begr.
Fys. & Maats. Begr.
Best & Fin. Begr.

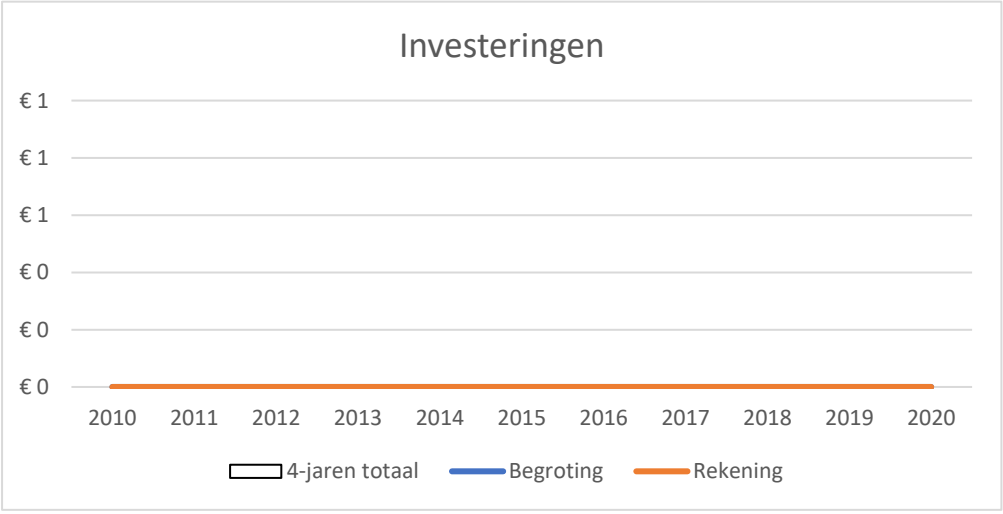

Beleidsmiddelen, 2010=100, lasten begroting
1
1
1
0
0
0
2010
2011
2012
2013
2014
2015
2016
2017
2018
2019
2020
2021
2022
2023
Sociaal Begr.
Fys. & Maats. Begr.
Best & Fin. Begr.

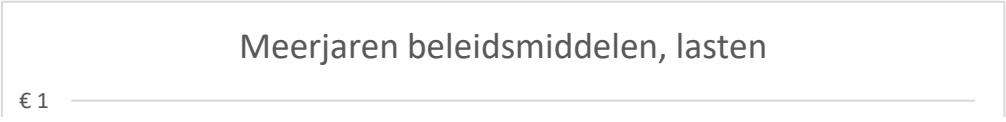

Afval & riool, realisatie en ramingen
€ 1
€ 1
€ 1
€ 0
€ 0

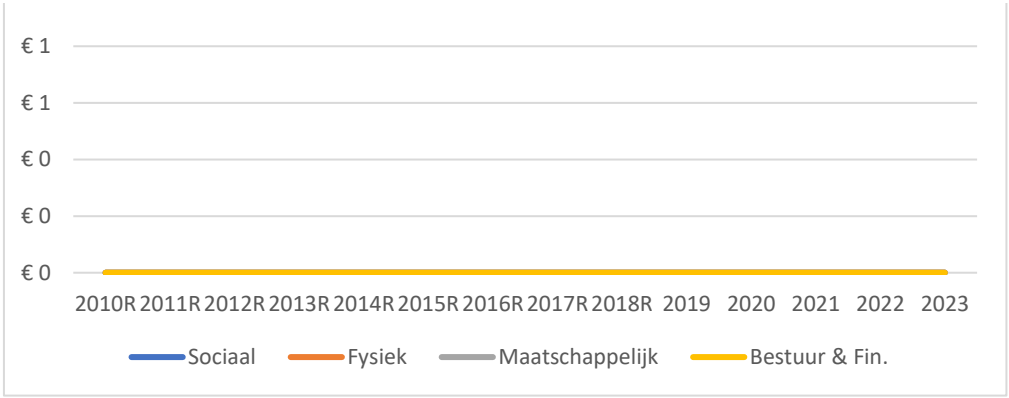

€ 0
2010R 2011R 2012R 2013R 2014R 2015R 2016R 2017R 2018R 2019 2020 2021 2022 2023
AR-lasten
AR-baten

Saldo reserves begroting
€ 1
€ 1
€ 1
€ 0
€ 0
€ 0
2010 2011 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023
Toevoeging
Onttrekking
Saldo

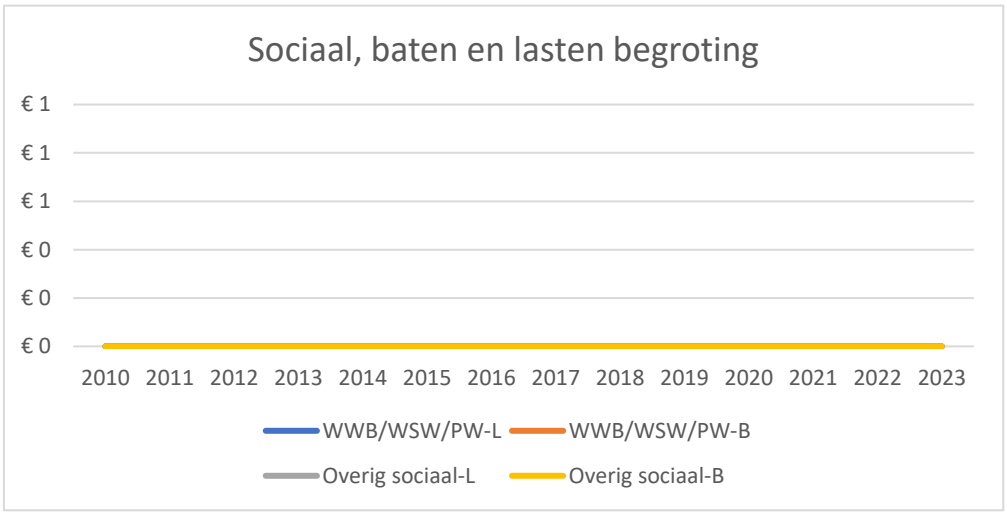

Reserves
€ 1
€ 1
€ 1
€ 1
€ 1
€ 1
€ 0
€ 0
€ 0
€ 0
€ 0
2010 2011 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023

Investeringen
€ 1
€ 1
€ 1
€ 0
€ 0
€ 0
2010 2011 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020
4-jaren totaal
Begroting
Rekening

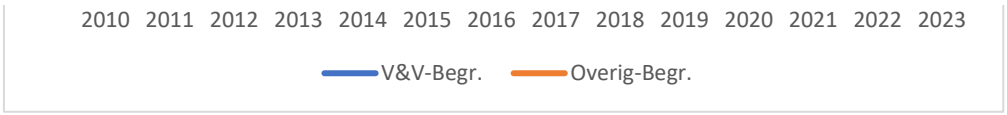

Meerjaren beleidsmiddelen, lasten
€ 1

€ 1
€ 1
€ 0
€ 0
€ 0
2010R 2011R 2012R 2013R 2014R 2015R 2016R 2017R 2018R 2019 2020 2021 2022 2023
Sociaal
Fysiek
Maatschappelijk
Bestuur & Fin.

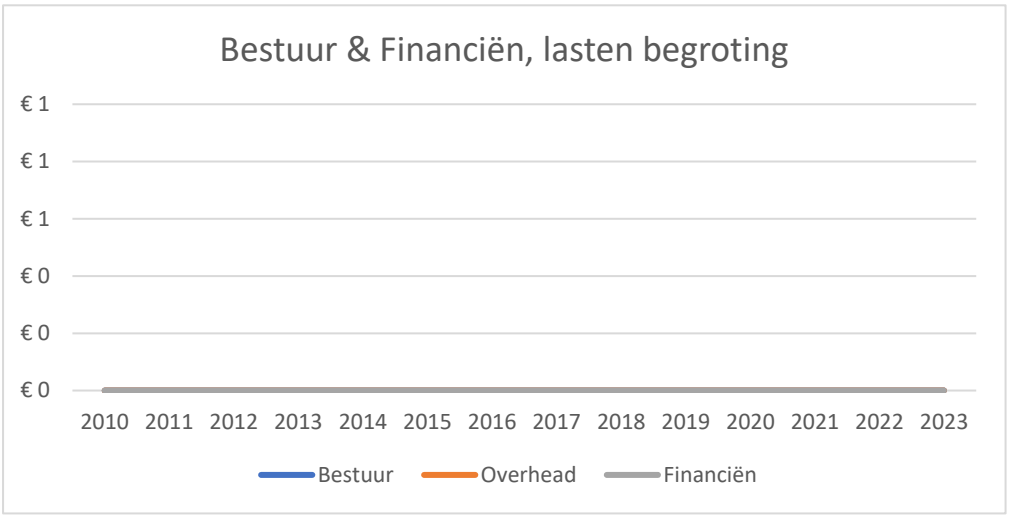

Beleidsmiddelen ex sociaal, lasten begroting
€ 1
€ 1
€ 1
€ 0
€ 0
€ 0
2010 2011 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023
Fysiek
Maatschappelijk
Bestuur & Fin.

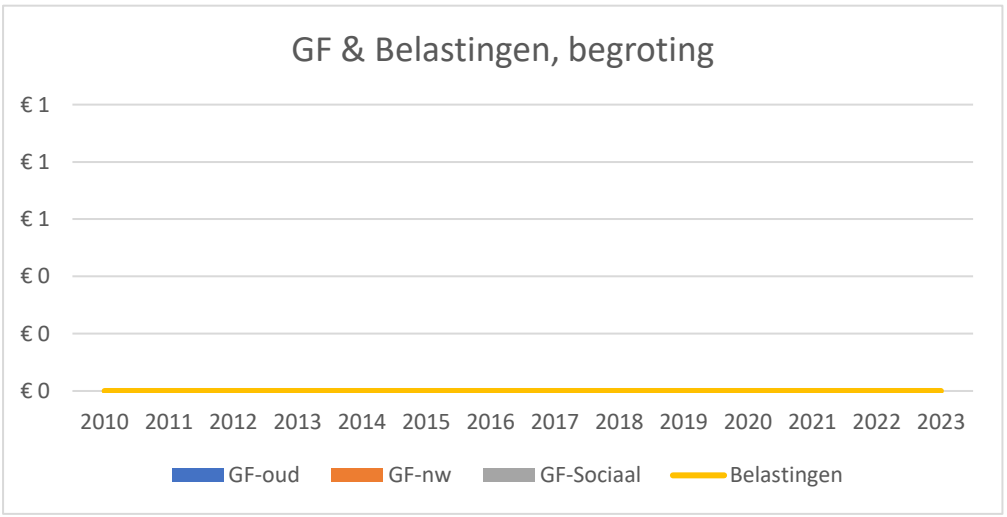

Sociaal, baten en lasten begroting
€ 1
€ 1
€ 1
€ 0
€ 0
€ 0
2010 2011 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023
WWB/WSW/PW-L
WWB/WSW/PW-B
Overig sociaal-L
Overig sociaal-B

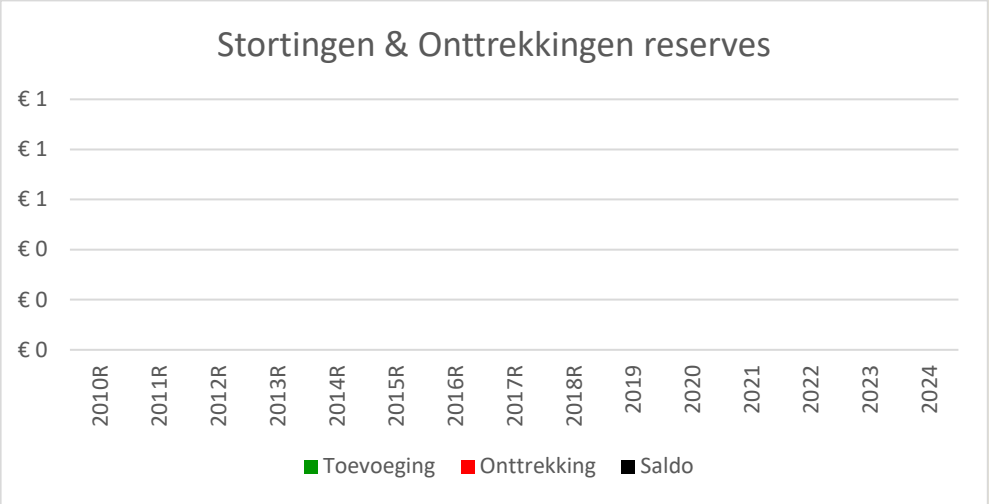

Fysiek, lasten begroting
€ 1
€ 1
€ 1
€ 0
€ 0
€ 0

2010 2011 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023
V&V-Begr.
Overig-Begr.

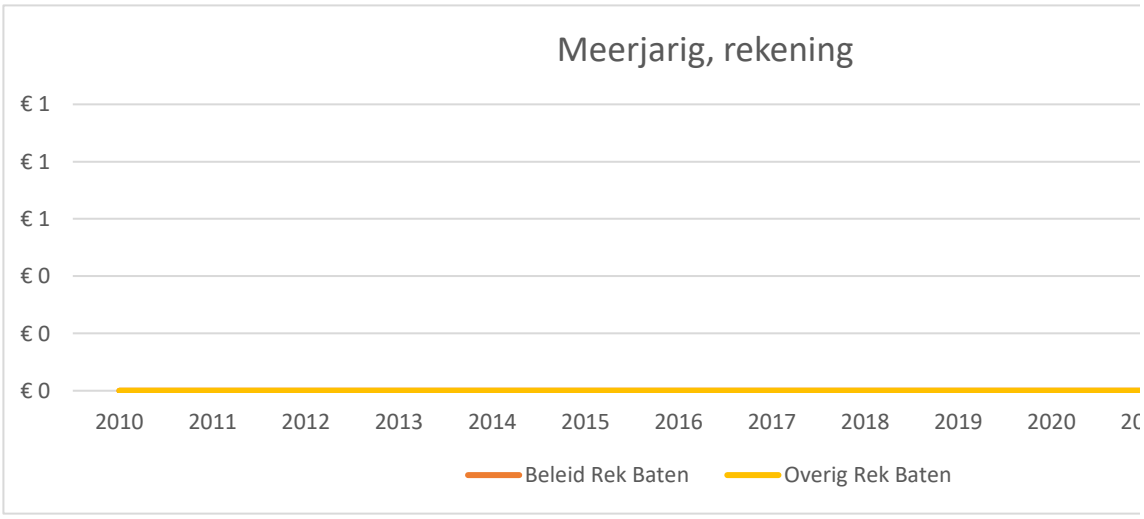

Maatschappelijk, lasten begroting
€ 1
€ 1
€ 1
€ 0
€ 0
€ 0
2010 2011 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023
Veiligheid
Onderwijs
Cultuur & Sport

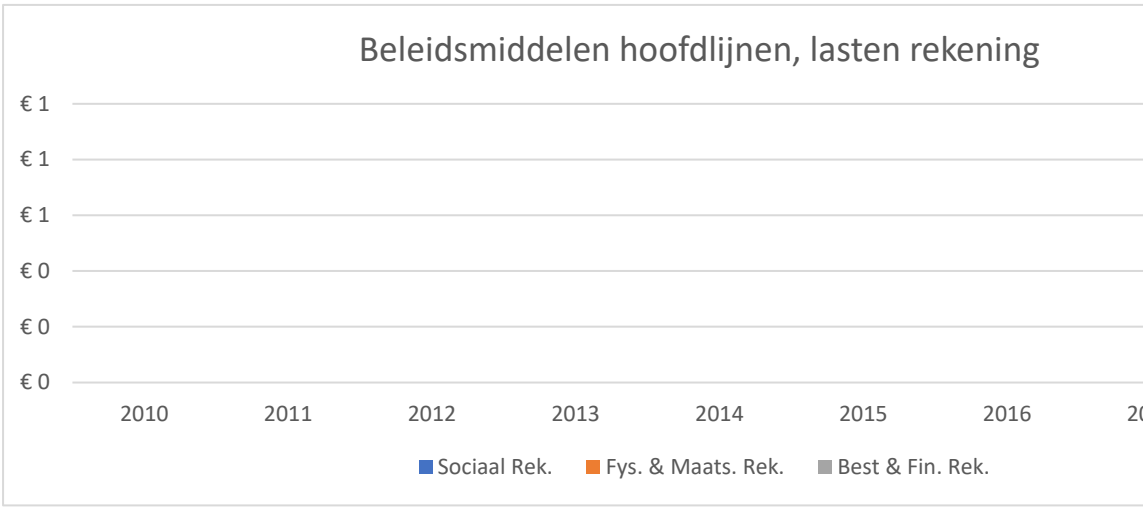

Bestuur & Financiën, lasten begroting
€ 1
€ 1
€ 1
€ 0
€ 0
€ 0
2010 2011 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023
Bestuur
Overhead
Financiën

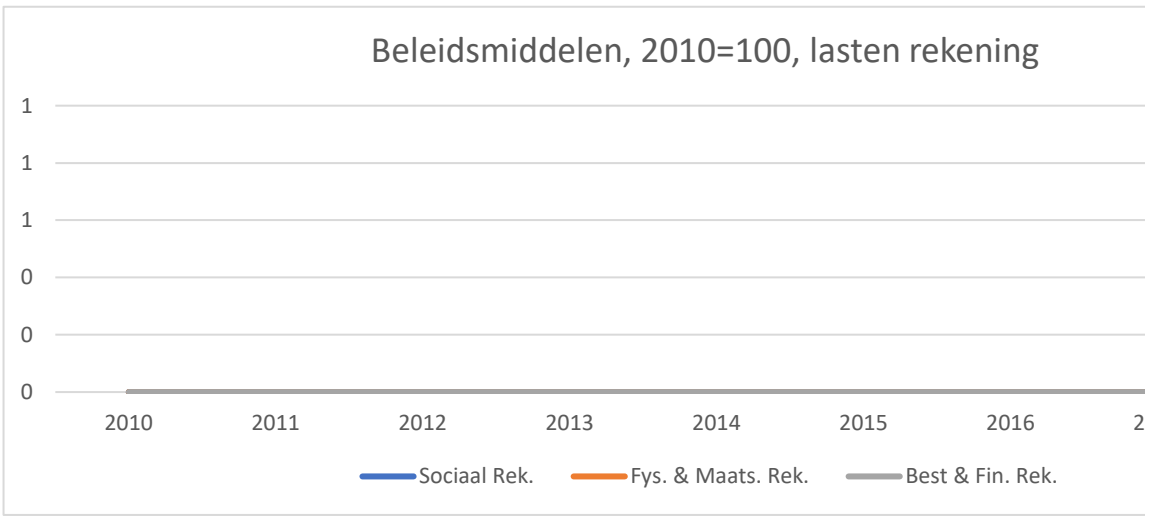

GF & Belastingen, begroting
€ 1
€ 1
€ 1
€ 0
€ 0
€ 0
2010 2011 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023
GF-oud
GF-nw
GF-Sociaal
Belastingen

Bevolking en Sociaal domein ten opzichte van gemeentegrootteklasse	
Score Sociaal Domein	Neutraal
Score Financieel	Beter
Score Bevolking 2019	Achterblijvend

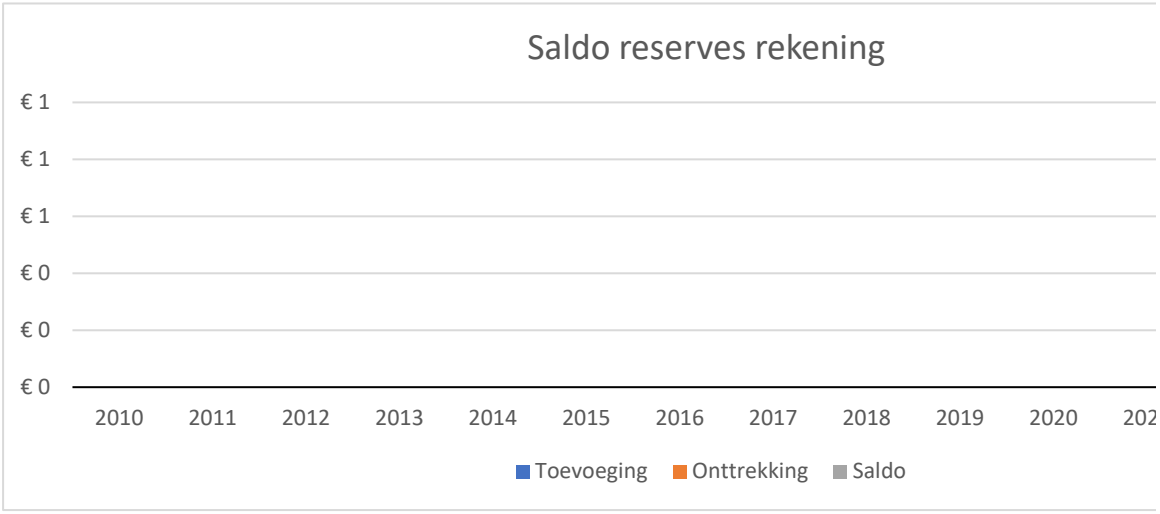

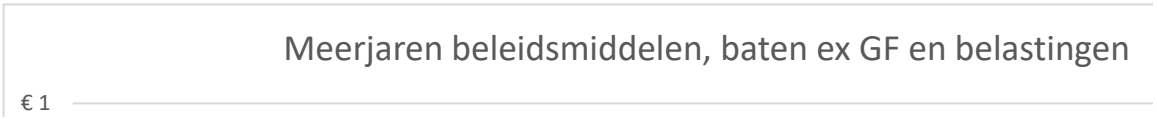

Beleidsmiddelen hoofdlijnen, lasten rekening
€ 1
€ 1
€ 1
€ 0
€ 0
€ 0
2010
2011
2012
2013
2014
2015
2016
Sociaal Rek.
Fys. & Maats. Rek.
Best & Fin. Rek.

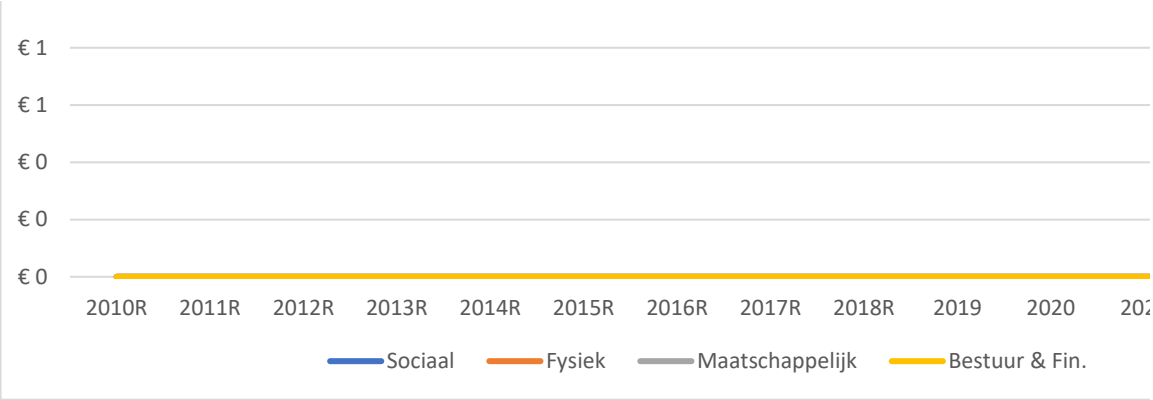

Beleidsmiddelen, 2010=100, lasten rekening
1
1
1
0
0
0
2010
2011
2012
2013
2014
2015
2016
Sociaal Rek.
Fys. & Maats. Rek.
Best & Fin. Rek.

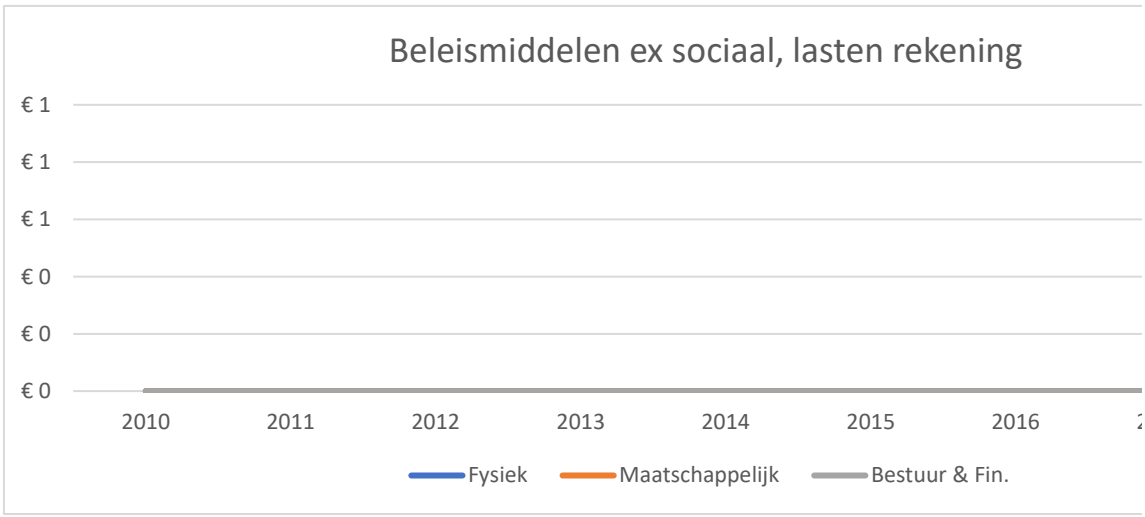

GREX, realisatie en ramingen
€ 1
€ 1
€ 1
€ 0
€ 0

€ 0
2010R
2011R
2012R
2013R
2014R
2015R
2016R
2017R
2018R
2019
2020
20
GREX-lasten
GREX-baten

Saldo reserves rekening
€ 1
€ 1
€ 1
€ 0
€ 0
€ 0
2010
2011
2012
2013
2014
2015
2016
2017
2018
2019
2020
202
Toevoeging
Onttrekking
Saldo

Meerjaren beleidsmiddelen, baten ex GF en belastingen
€ 1

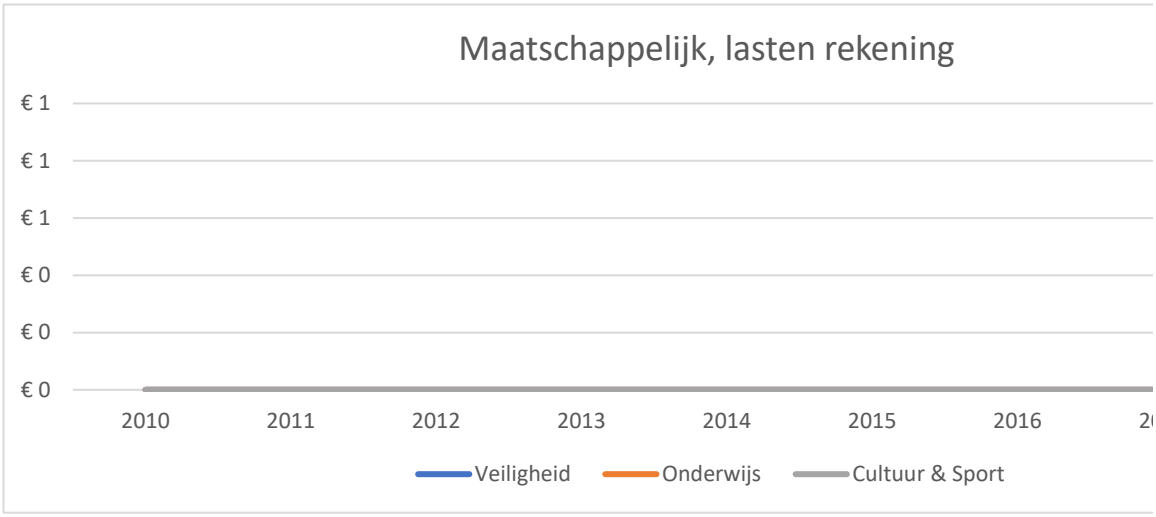

€ 1
€ 1
€ 0
€ 0
€ 0
2010R
2011R
2012R
2013R
2014R
2015R
2016R
2017R
2018R
2019
2020
Sociaal
Fysiek
Maatschappelijk
Bestuur & Fin.

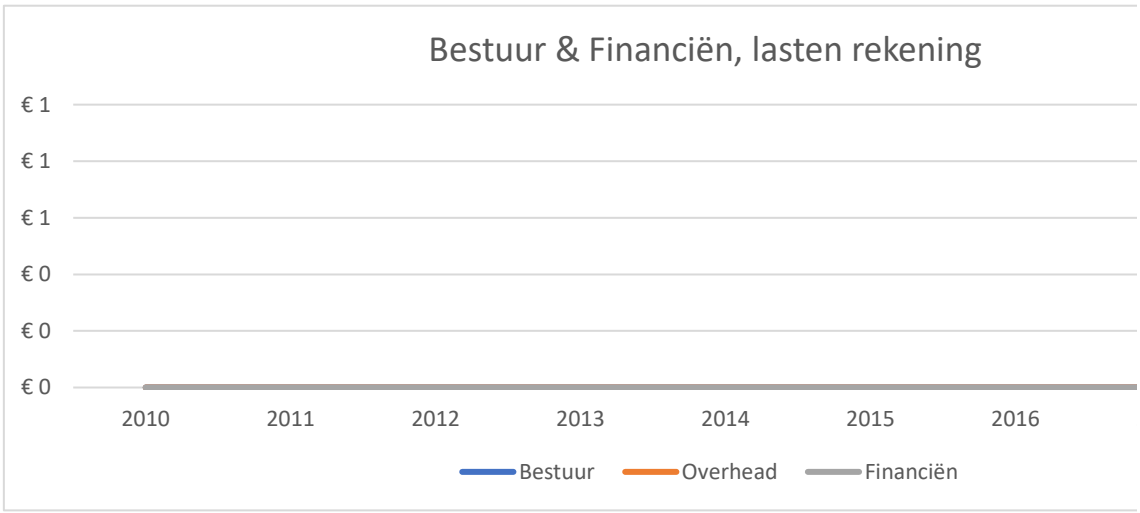

Beleismiddelen ex sociaal, lasten rekening
€ 1
€ 1
€ 1
€ 0
€ 0
€ 0
2010
2011
2012
2013
2014
2015
2016
Fysiek
Maatschappelijk
Bestuur & Fin.

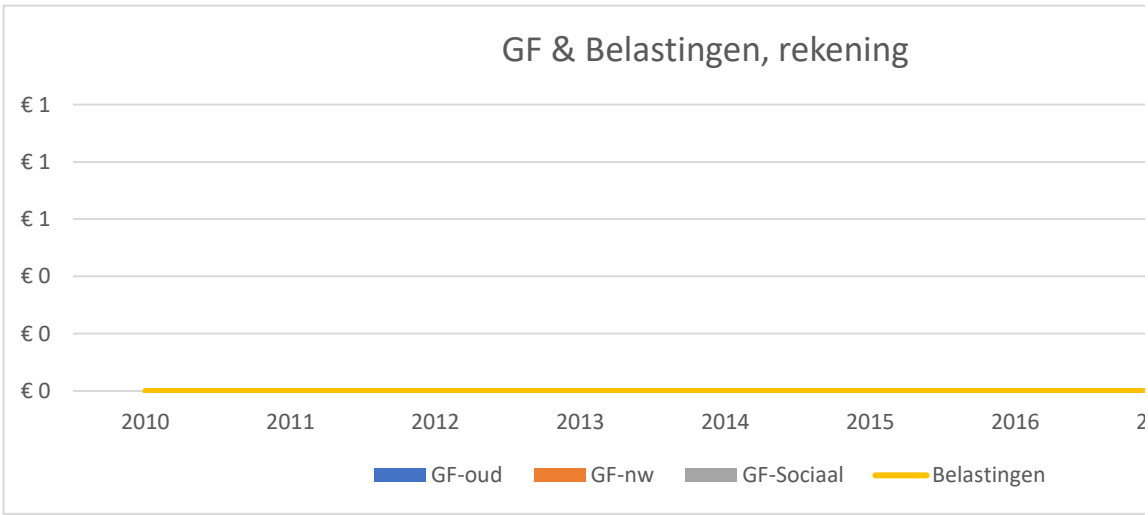

Sociaal, baten en lasten rekening
€ 1
€ 1
€ 1
€ 0
€ 0
€ 0
2010
2011
2012
2013
2014
2015
2016
WWB/WSW/PW-L
WWB/WSW/PW-B
Overig sociaal-L

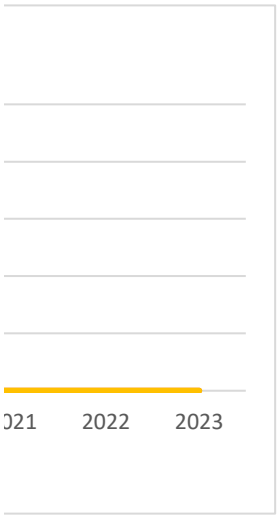

Fysiek, lasten rekening
€ 1
€ 1
€ 1
€ 0
€ 0
€ 0

2010
2011
2012
2013
2014
2015
2016
V&V-Rek.
Overig-Rek.

Maatschappelijk, lasten rekening
€ 1
€ 1
€ 1
€ 0
€ 0
€ 0
2010
2011
2012
2013
2014
2015
2016
Veiligheid
Onderwijs
Cultuur & Sport

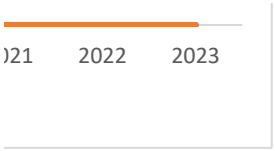

Bestuur & Financiën, lasten rekening
€ 1
€ 1
€ 1
€ 0
€ 0
€ 0
2010
2011
2012
2013
2014
2015
2016
Bestuur
Overhead
Financiën

GF & Belastingen, rekening
€ 1
€ 1
€ 1
€ 0
€ 0
€ 0
2010
2011
2012
2013
2014
2015
2016
GF-oud
GF-nw
GF-Sociaal
Belastingen

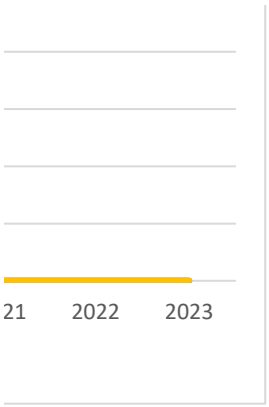

021
2022
2023

017
2018

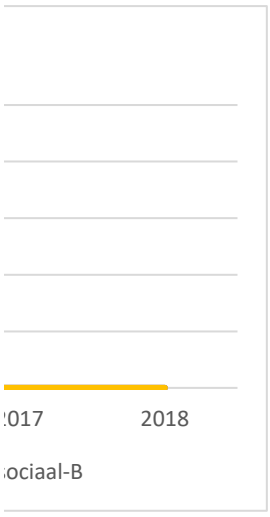

2017
2018

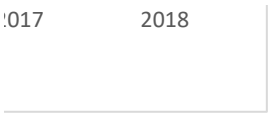

021
2022
2023

21
2022
2023

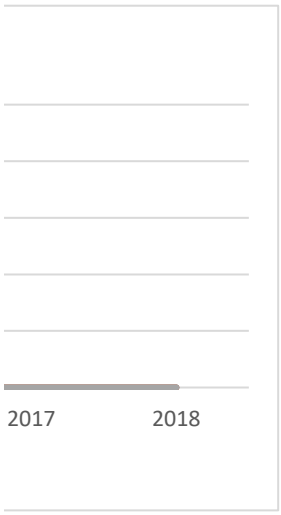

21
2022
2023

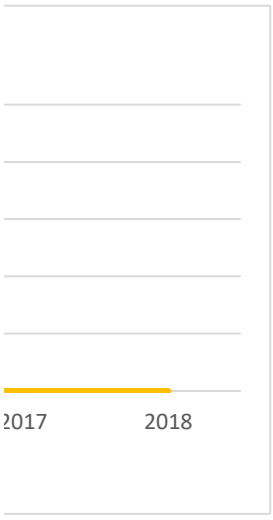

2017
2018

017
2018
ociaal-B

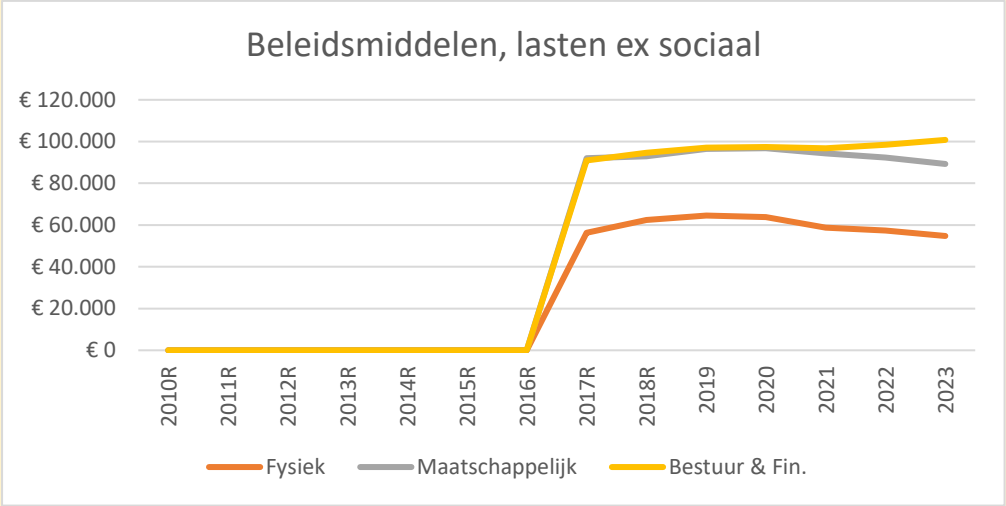

2017
2018

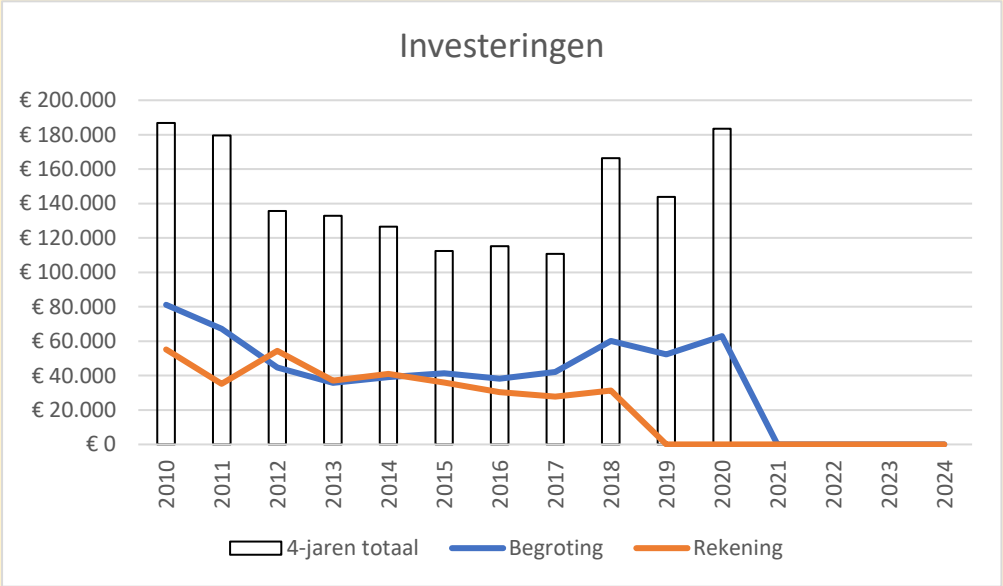

017
2018

2017
2018

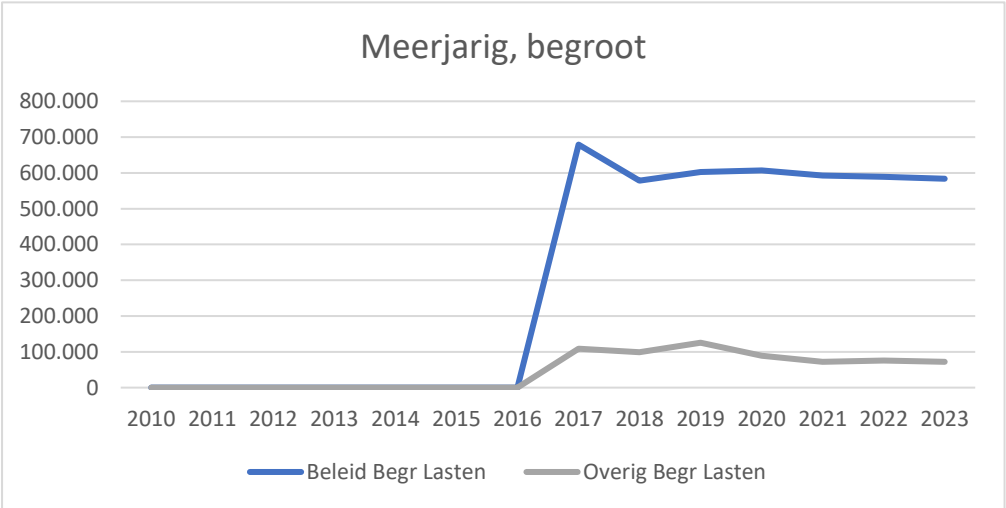

2017
2018

KERNGRAFIEKEN

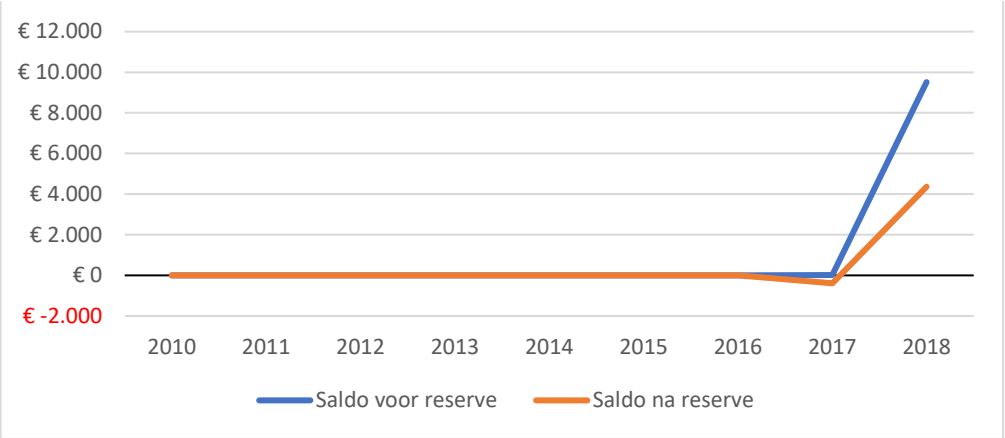

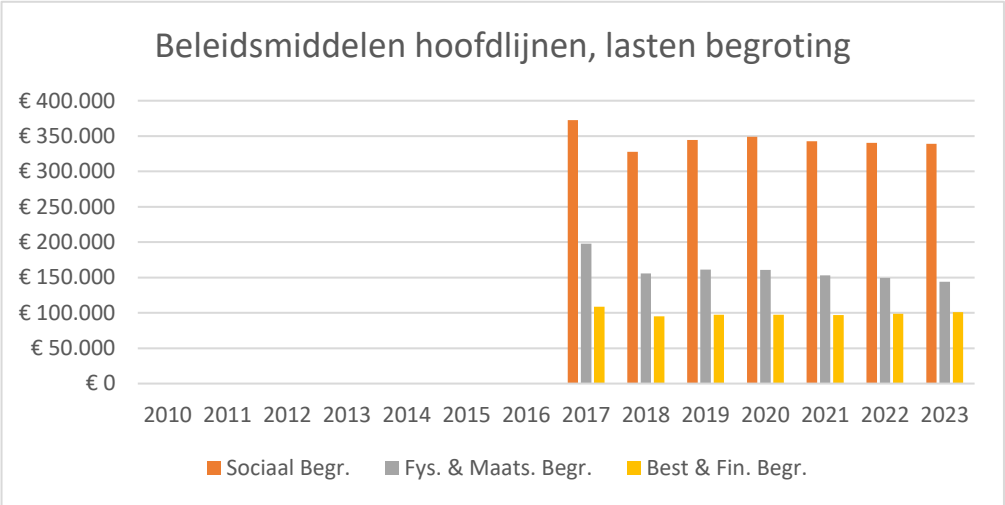

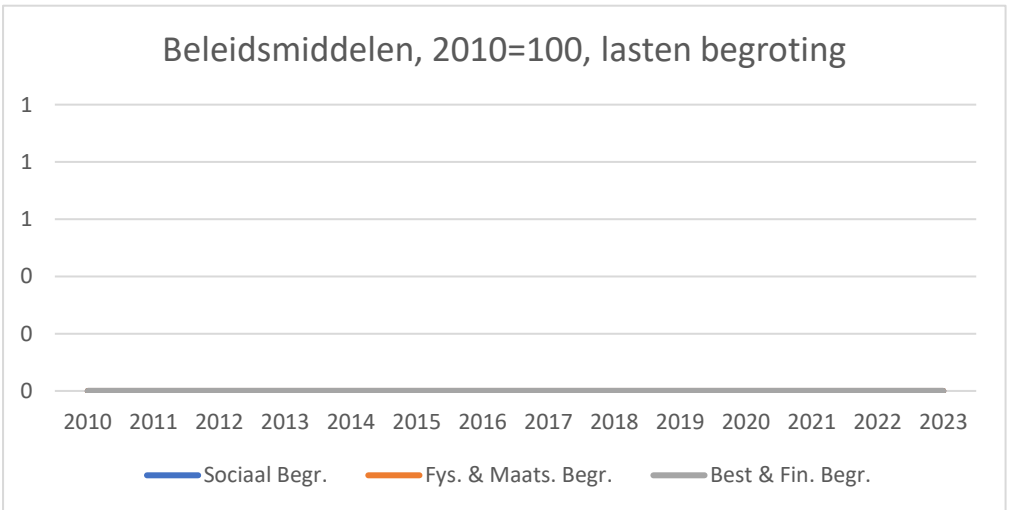
Overige grafieken

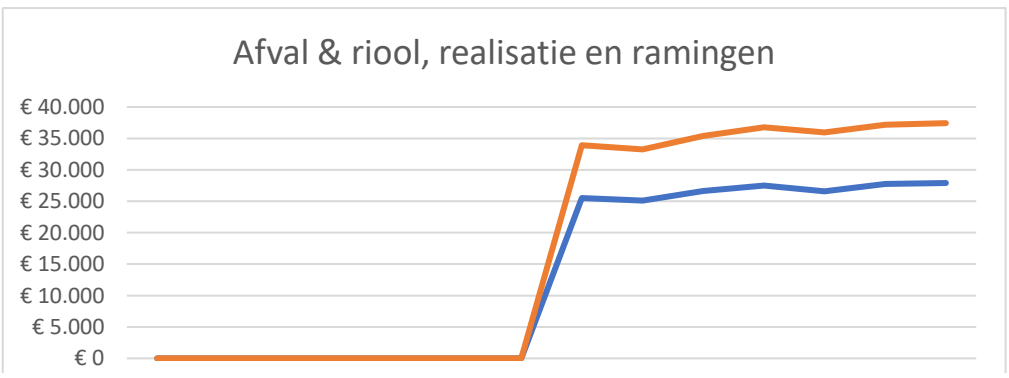

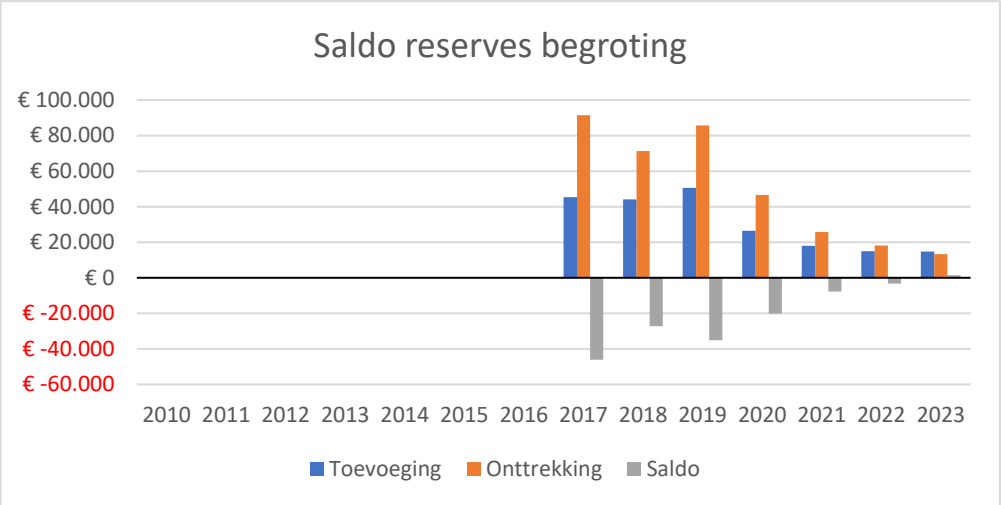

€ 12.000
€ 10.000
€ 8.000
€ 6.000
€ 4.000
€ 2.000
€ 0
€ -2.000
2010 2011 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018
Saldo voor reserve
Saldo na reserve

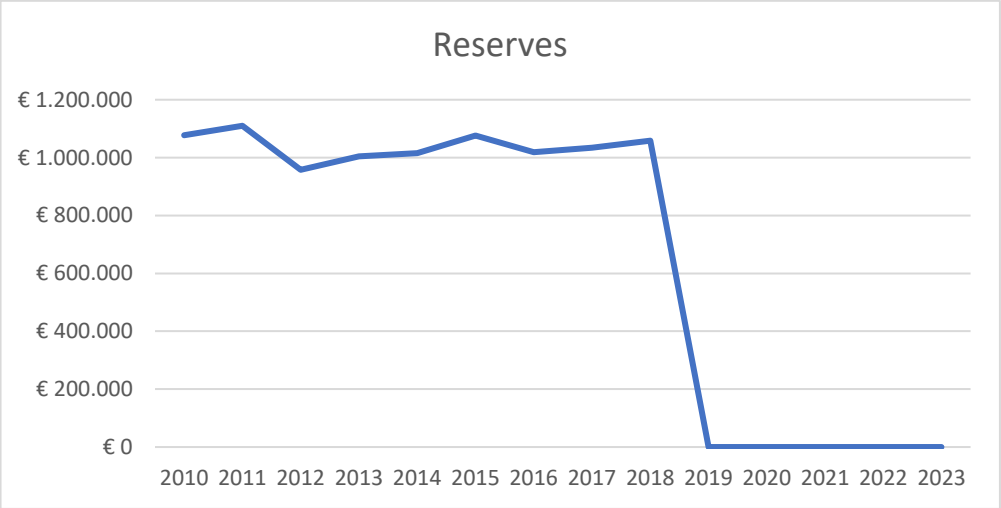

Beleidsmiddelen hoofdlijnen, lasten begroting
€ 400.000
€ 350.000
€ 300.000
€ 250.000
€ 200.000
€ 150.000
€ 100.000
€ 50.000
€ 0
2010 2011 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023
Sociaal Begr.
Fys. & Maats. Begr.
Best & Fin. Begr.

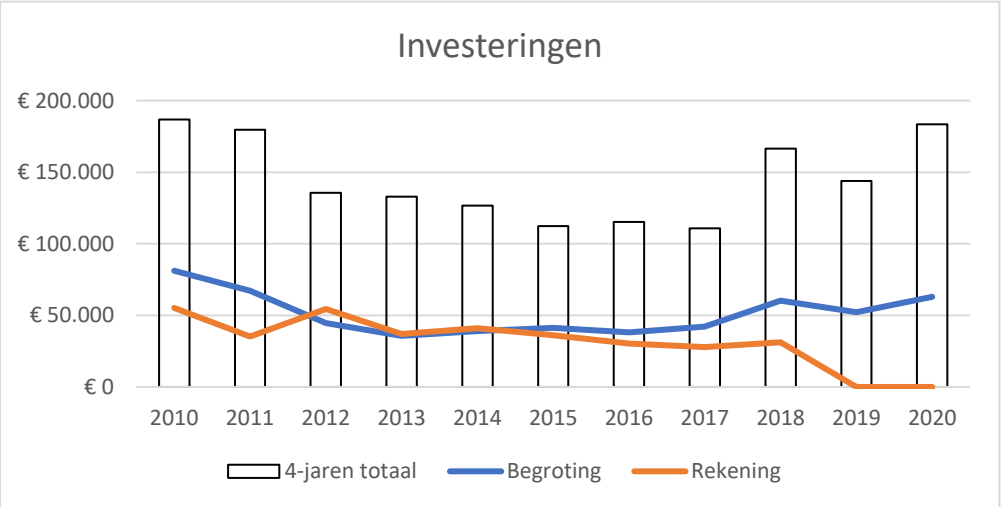

Beleidsmiddelen, 2010=100, lasten begroting
1
1
1
0
0
0
2010 2011 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023
Sociaal Begr.
Fys. & Maats. Begr.
Best & Fin. Begr.

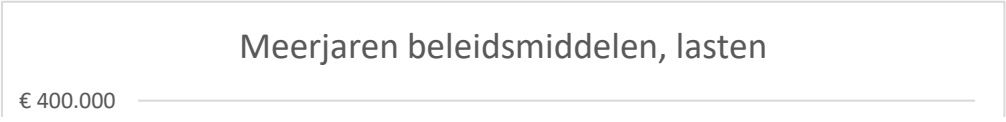

Afval & riool, realisatie en ramingen
€ 40.000
€ 35.000
€ 30.000
€ 25.000
€ 20.000
€ 15.000
€ 10.000
€ 5.000
€ 0

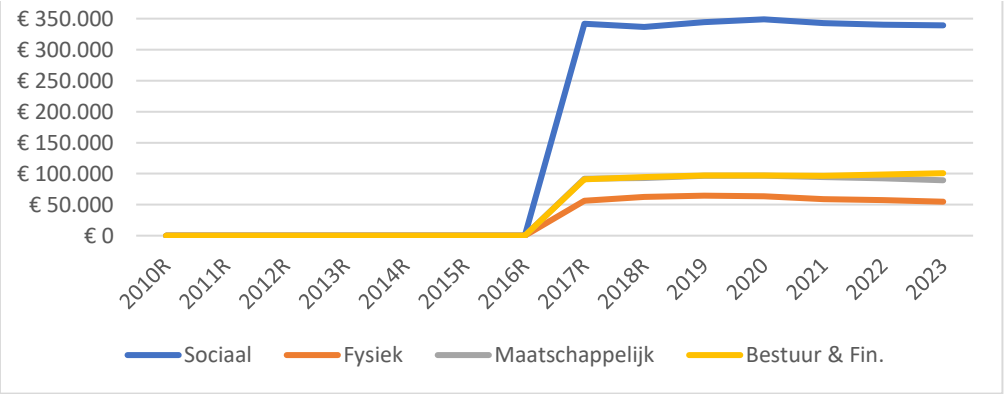

2010R
2011R
2012R
2013R
2014R
2015R
2016R
2017R
2018R
2019
2020
2021
2022
2023
AR-lasten
AR-baten

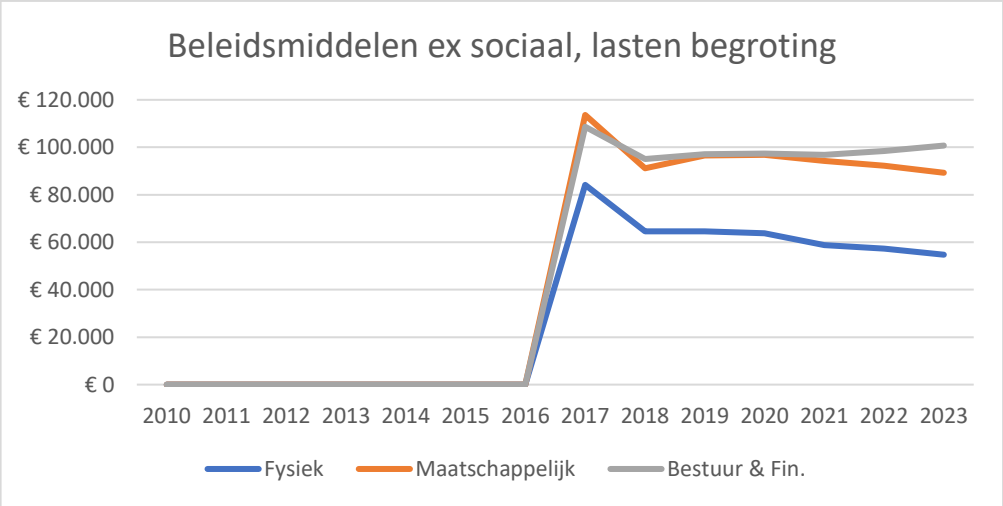

Saldo reserves begroting
€ 100.000
€ 80.000
€ 60.000
€ 40.000
€ 20.000
€ 0
€ -20.000
€ -40.000
€ -60.000
2010 2011 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023
Toevoeging
Onttrekking
Saldo

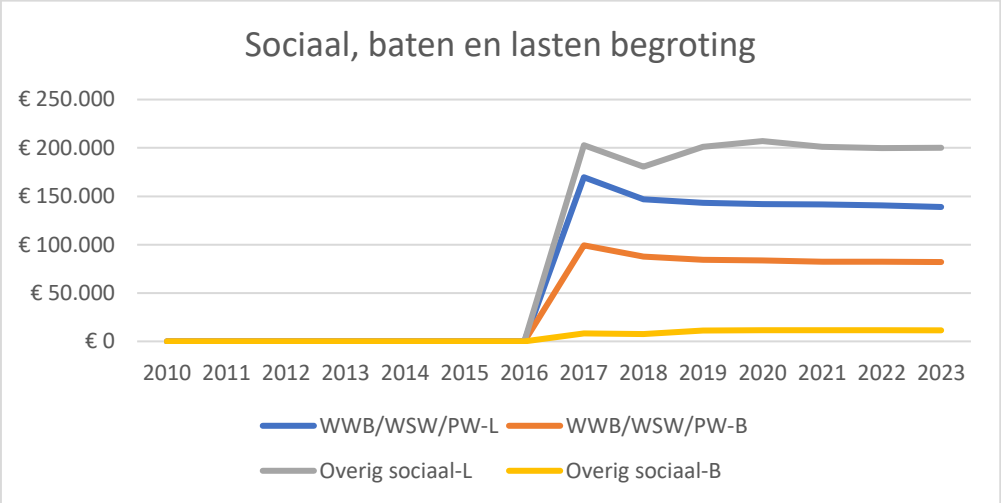

Reserves
€ 1.200.000
€ 1.000.000
€ 800.000
€ 600.000
€ 400.000
€ 200.000
€ 0
2010 2011 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023

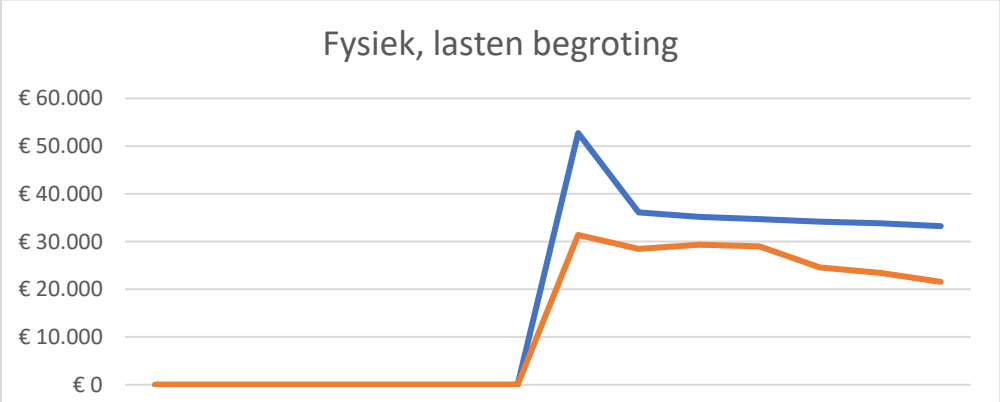

Investeringen
€ 200.000
€ 150.000
€ 100.000
€ 50.000
€ 0
2010 2011 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020
4-jaren totaal
Begroting
Rekening

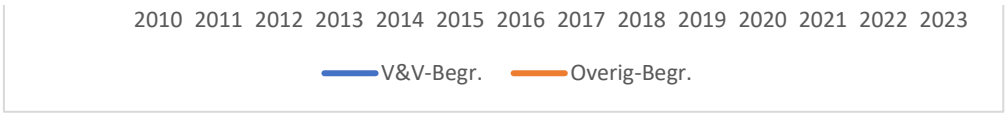

Meerjaren beleidsmiddelen, lasten
€ 400.000

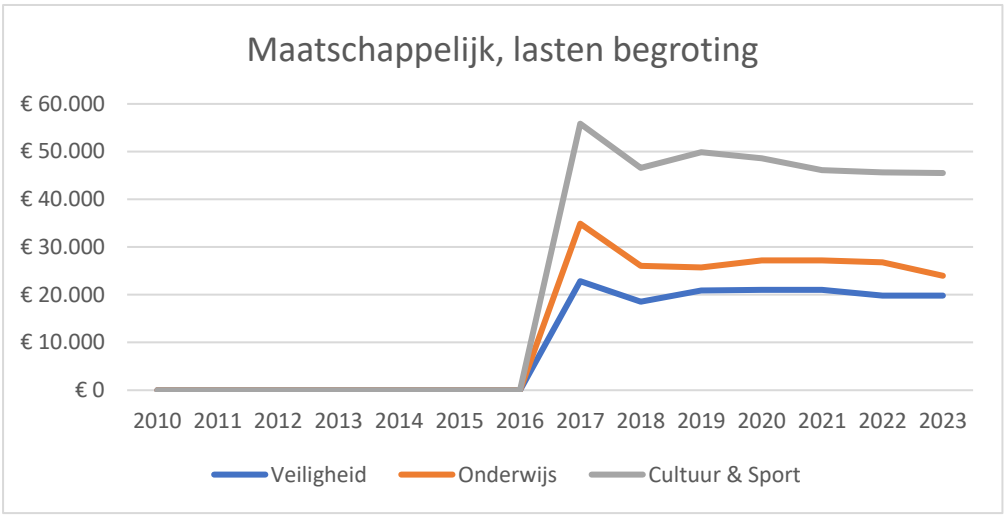

€ 350.000
€ 300.000
€ 250.000
€ 200.000
€ 150.000
€ 100.000
€ 50.000
€ 0
2010R
2011R
2012R
2013R
2014R
2015R
2016R
2017R
2018R
2019
2020
2021
2022
2023
Sociaal
Fysiek
Maatschappelijk
Bestuur & Fin.

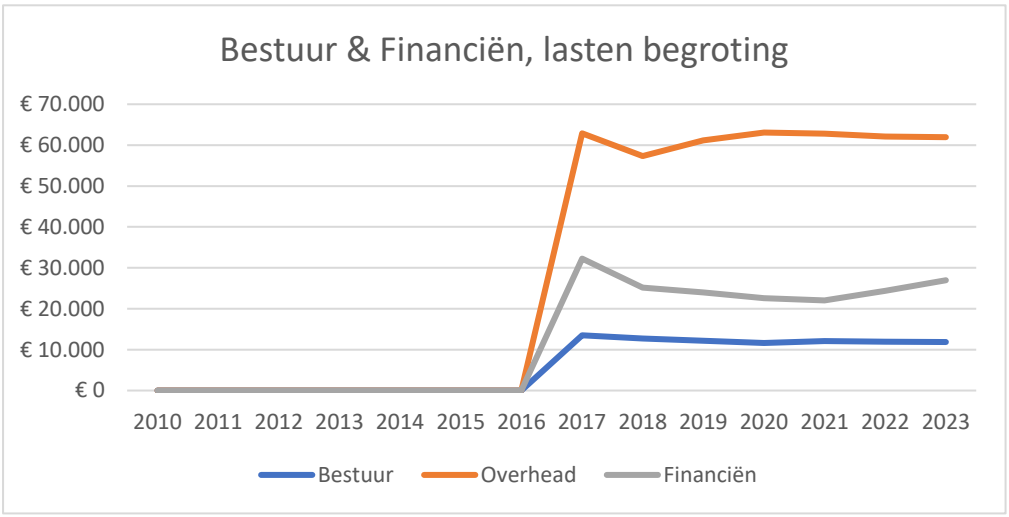

Beleidsmiddelen ex sociaal, lasten begroting
€ 120.000
€ 100.000
€ 80.000
€ 60.000
€ 40.000
€ 20.000
€ 0
2010 2011 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023
Fysiek
Maatschappelijk
Bestuur & Fin.

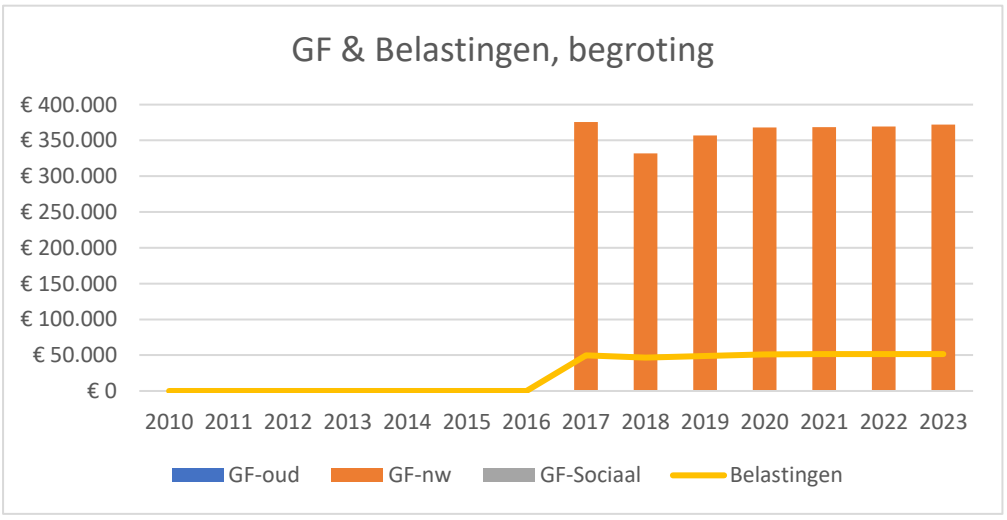

Sociaal, baten en lasten begroting
€ 250.000
€ 200.000
€ 150.000
€ 100.000
€ 50.000
€ 0
2010 2011 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023
WWB/WSW/PW-L
WWB/WSW/PW-B
Overig sociaal-L
Overig sociaal-B

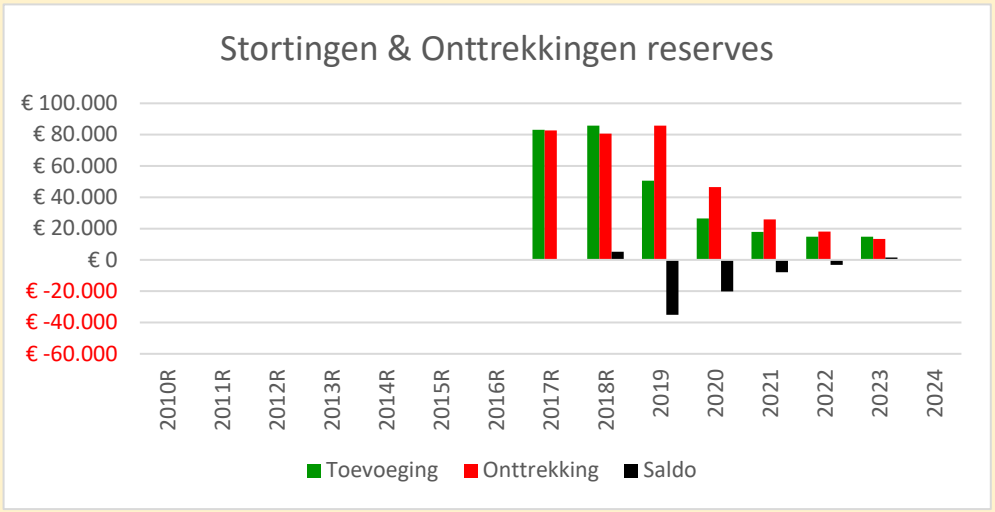

Fysiek, lasten begroting
€ 60.000
€ 50.000
€ 40.000
€ 30.000
€ 20.000
€ 10.000
€ 0

2010 2011 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023
V&V-Begr.
Overig-Begr.

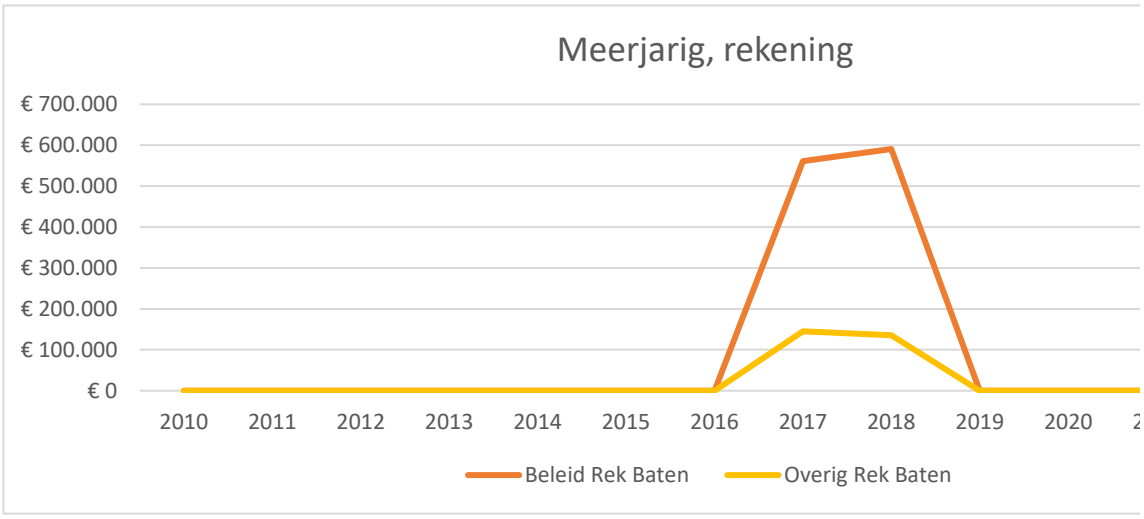

Maatschappelijk, lasten begroting
€ 60.000
€ 50.000
€ 40.000
€ 30.000
€ 20.000
€ 10.000
€ 0
2010 2011 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023
Veiligheid
Onderwijs
Cultuur & Sport

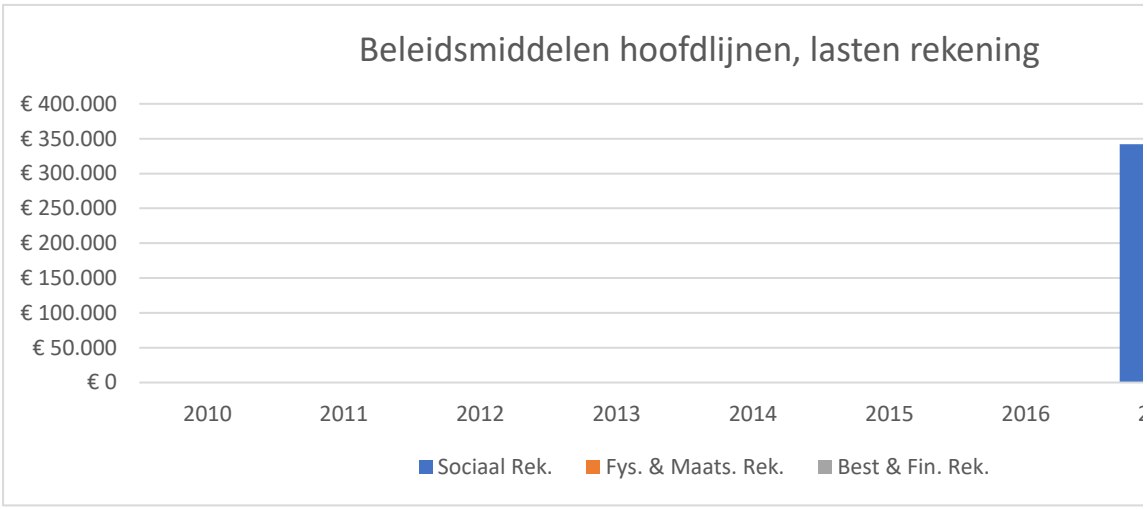

Bestuur & Financiën, lasten begroting
€ 70.000
€ 60.000
€ 50.000
€ 40.000
€ 30.000
€ 20.000
€ 10.000
€ 0
2010 2011 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023
Bestuur
Overhead
Financiën

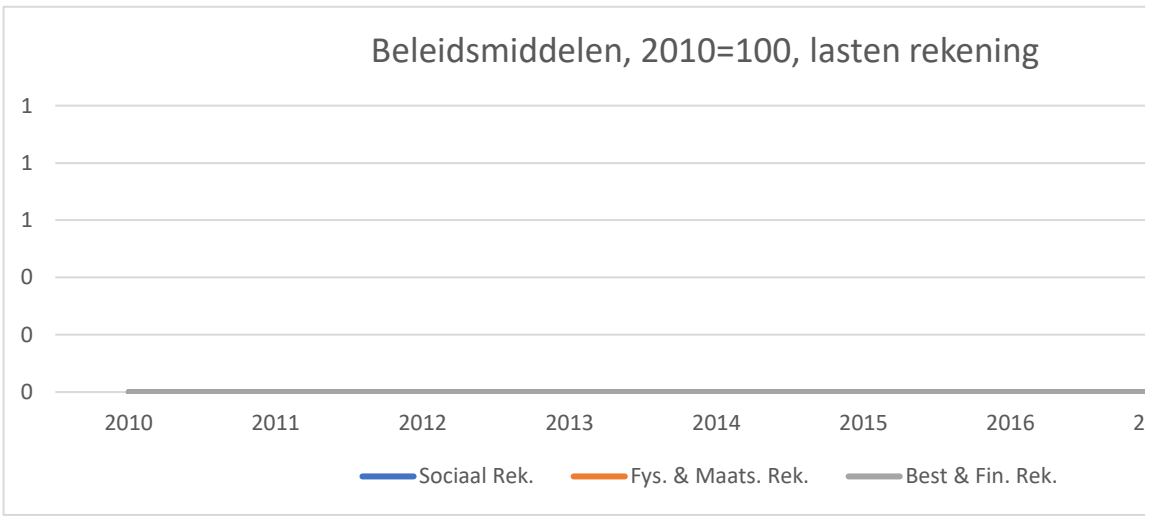

GF & Belastingen, begroting
€ 400.000
€ 350.000
€ 300.000
€ 250.000
€ 200.000
€ 150.000
€ 100.000
€ 50.000
€ 0
2010 2011 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023
GF-oud
GF-nw
GF-Sociaal
Belastingen

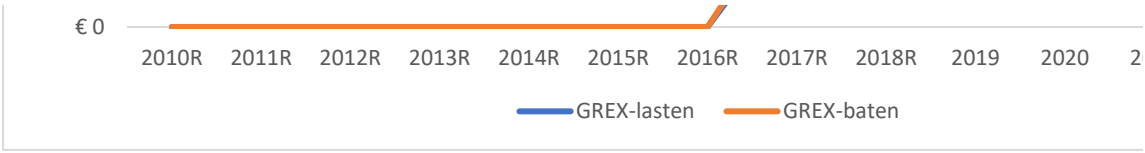
Bevolking en Sociaal domein ten opzichte van gemeentegrootteklasse	
Score Sociaal Domein	Neutraal
Score Financieel	Beter
Score Bevolking 2019	Achterblijvend

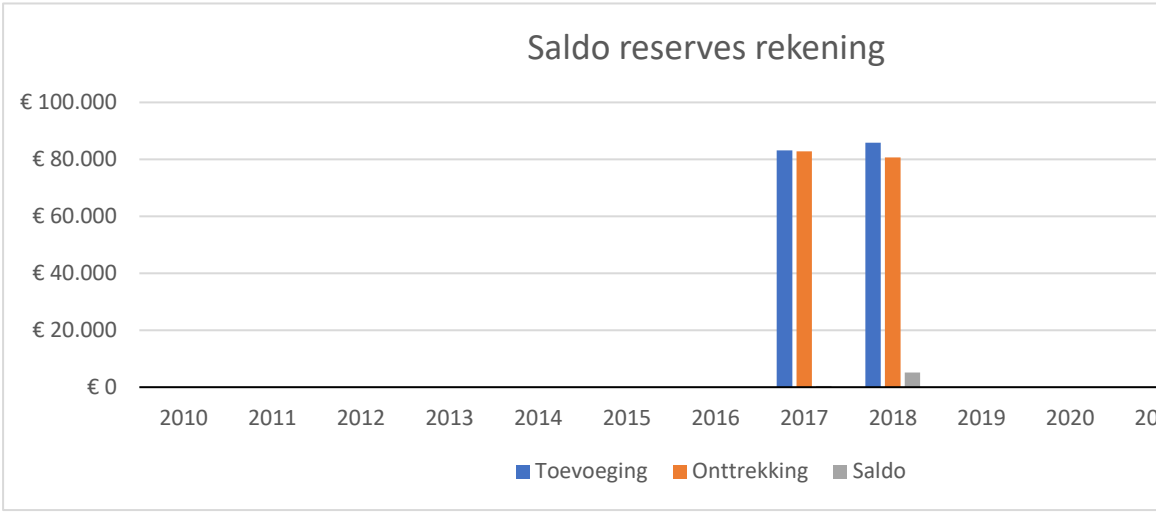

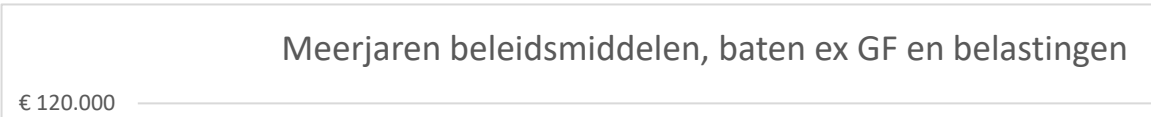

Beleidsmiddelen hoofdlijnen, lasten rekening
€ 400.000
€ 350.000
€ 300.000
€ 250.000
€ 200.000
€ 150.000
€ 100.000
€ 50.000
€ 0
2010
2011
2012
2013
2014
2015
2016
Sociaal Rek.
Fys. & Maats. Rek.
Best & Fin. Rek.

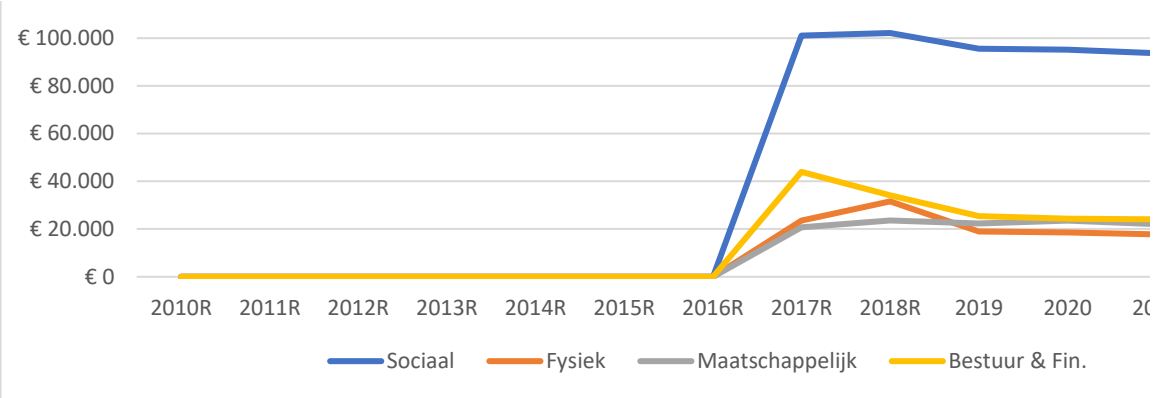

Beleidsmiddelen, 2010=100, lasten rekening
1
1
1
0
0
0
2010
2011
2012
2013
2014
2015
2016
Sociaal Rek.
Fys. & Maats. Rek.
Best & Fin. Rek.

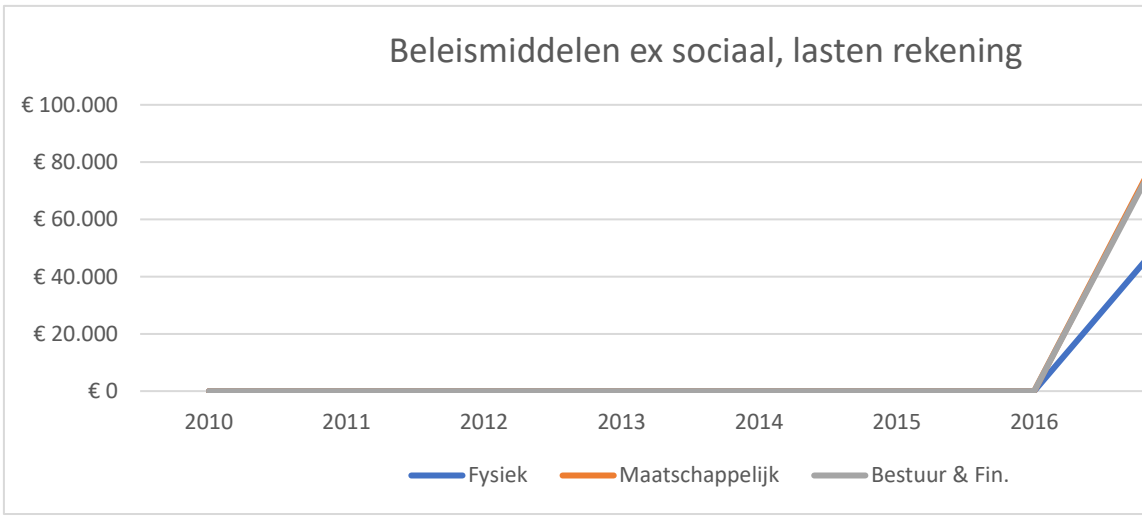

GREX, realisatie en ramingen
€ 60.000
€ 50.000
€ 40.000
€ 30.000
€ 20.000
€ 10.000

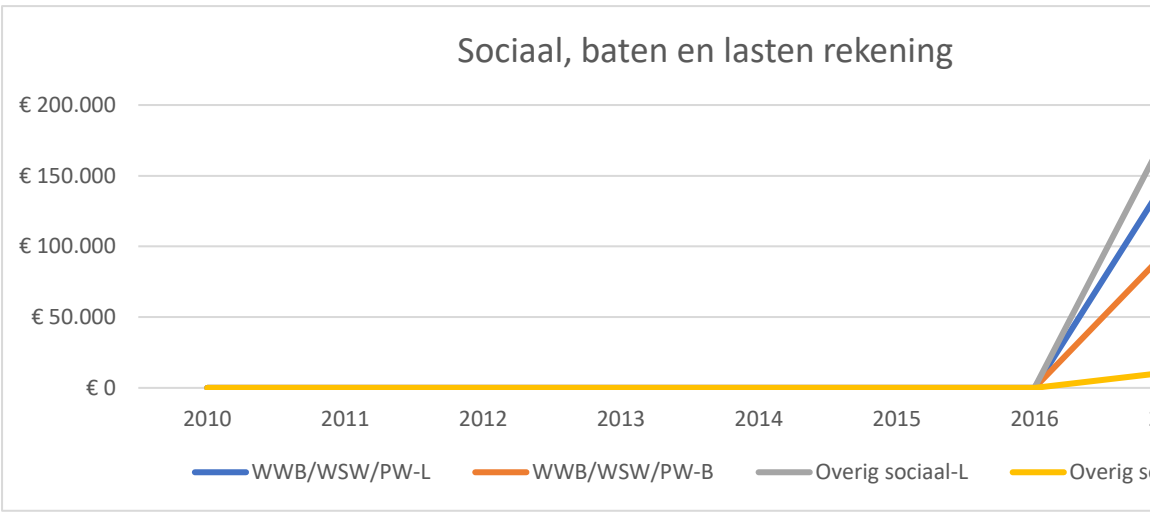

€ 0
2010R
2011R
2012R
2013R
2014R
2015R
2016R
2017R
2018R
2019
2020
GREX-lasten
GREX-baten

Saldo reserves rekening
€ 100.000
€ 80.000
€ 60.000
€ 40.000
€ 20.000
€ 0
2010
2011
2012
2013
2014
2015
2016
2017
2018
2019
2020
Toevoeging
Onttrekking
Saldo

Meerjaren beleidsmiddelen, baten ex GF en belastingen
€ 120.000

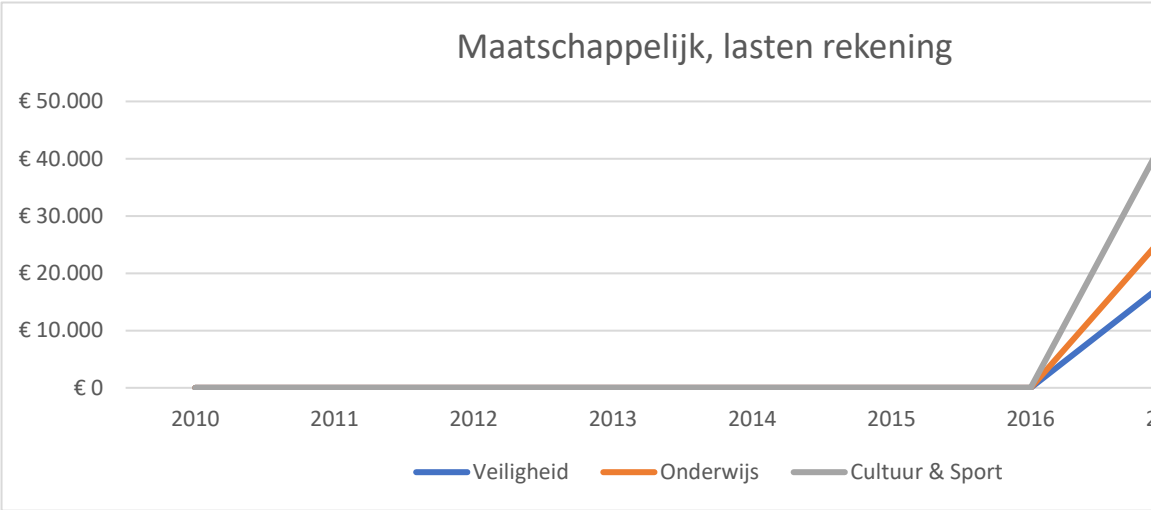

€ 100.000
€ 80.000
€ 60.000
€ 40.000
€ 20.000
€ 0
2010R
2011R
2012R
2013R
2014R
2015R
2016R
2017R
2018R
2019
2020
Sociaal
Fysiek
Maatschappelijk
Bestuur & Fin.

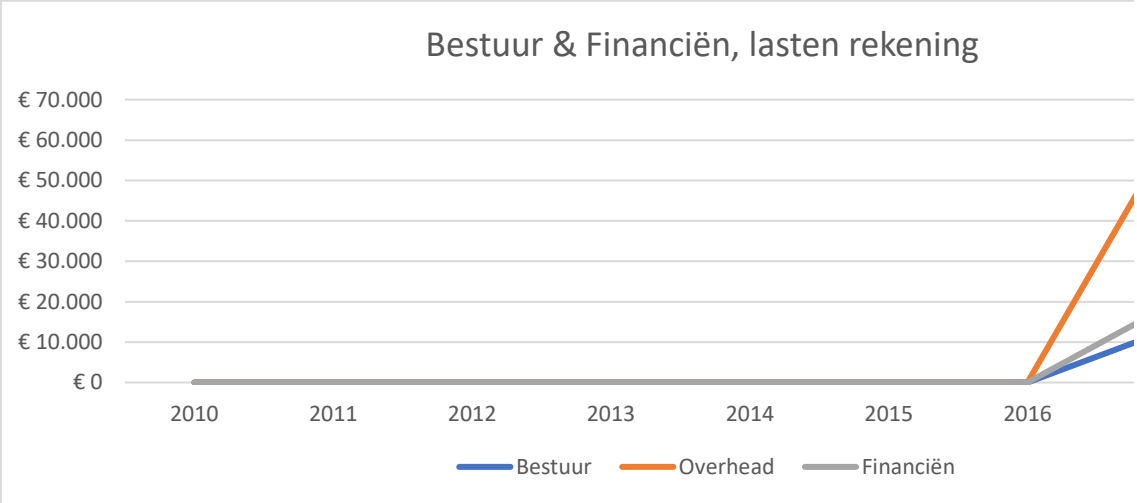

Beleismiddelen ex sociaal, lasten rekening
€ 100.000
€ 80.000
€ 60.000
€ 40.000
€ 20.000
€ 0
2010
2011
2012
2013
2014
2015
2016
Fysiek
Maatschappelijk
Bestuur & Fin.

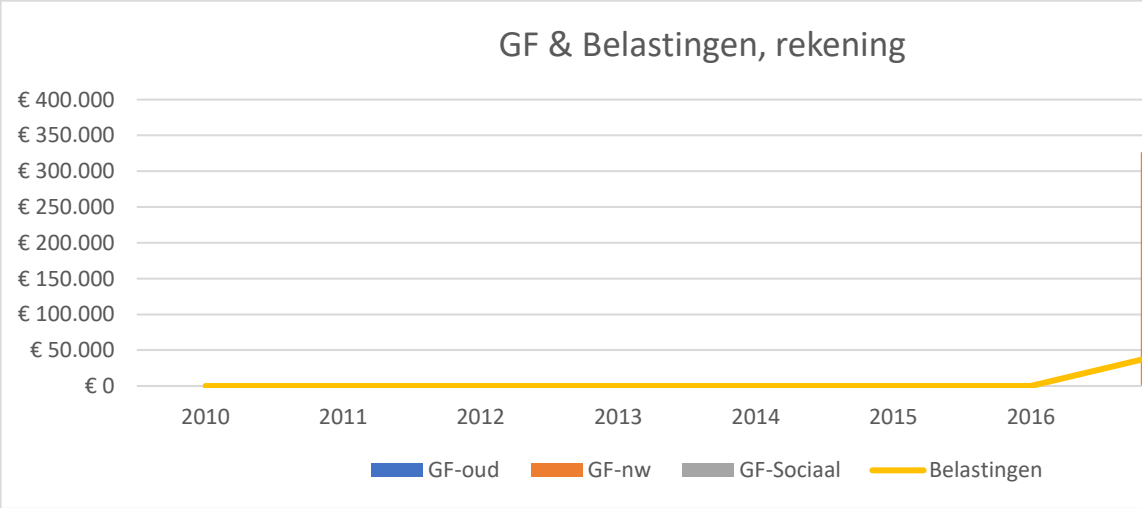

Sociaal, baten en lasten rekening
€ 200.000
€ 150.000
€ 100.000
€ 50.000
€ 0
2010
2011
2012
2013
2014
2015
2016
WWB/WSW/PW-L
WWB/WSW/PW-B
Overig sociaal-L

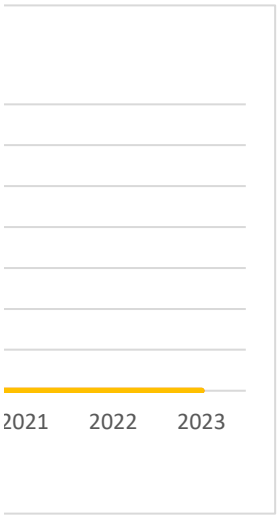

Fysiek, lasten rekening
€ 50.000
€ 40.000
€ 30.000
€ 20.000
€ 10.000
€ 0

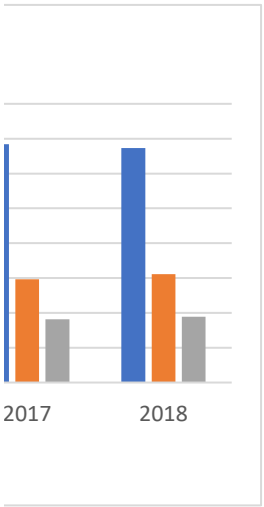

2010
2011
2012
2013
2014
2015
2016
V&V-Rek.
Overig-Rek.

Maatschappelijk, lasten rekening
€ 50.000
€ 40.000
€ 30.000
€ 20.000
€ 10.000
€ 0
2010
2011
2012
2013
2014
2015
2016
Veiligheid
Onderwijs
Cultuur & Sport

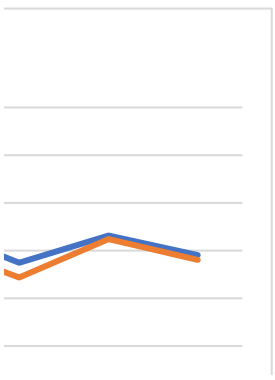

Bestuur & Financiën, lasten rekening
€ 70.000
€ 60.000
€ 50.000
€ 40.000
€ 30.000
€ 20.000
€ 10.000
€ 0
2010
2011
2012
2013
2014
2015
2016
Bestuur
Overhead
Financiën

GF & Belastingen, rekening
€ 400.000
€ 350.000
€ 300.000
€ 250.000
€ 200.000
€ 150.000
€ 100.000
€ 50.000
€ 0
2010
2011
2012
2013
2014
2015
2016
GF-oud
GF-nw
GF-Sociaal
Belastingen

2021
2022
2023

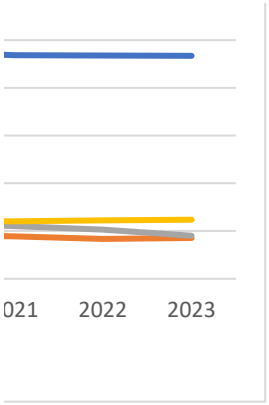

2017
2018

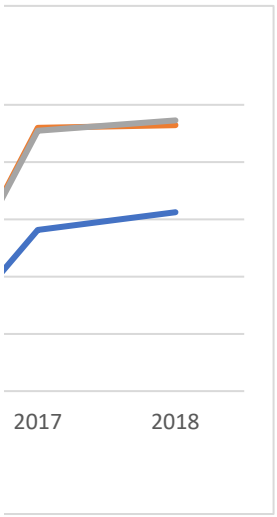

2017
2018

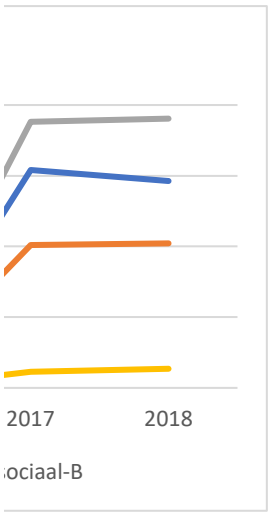

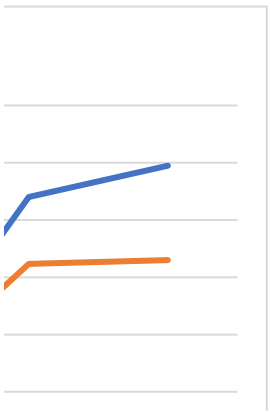

021 2022 2023

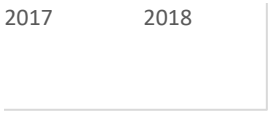

021 2022 2023

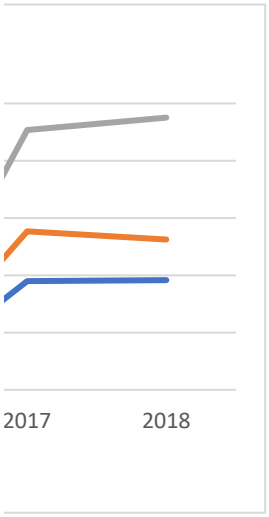

021
2022
2023

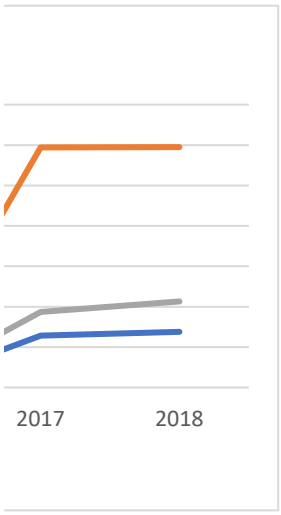

2017
2018

2017
2018
ociaal-B

2017
2018

2017
2018

2017
2018

2017
2018